

[[DE](#) - [EN](#) - [ES](#) - [FR](#) - [IT](#) - [PL](#) - [PT](#) - [ZH_CN](#) - [ZH_TW](#)]

DIKASTERIUM PRO NAUKU VÍRY

PROHLÁŠENÍ „DIGNITAS INFINITA“ O LIDSKÉ DŮSTOJNOSTI

Prezentace

Během *kongresu* konaného 15. března 2019 se tehdejší Kongregace pro nauku víry rozhodla zahájit „vypracování textu, který by zdůrazňoval nezbytnou povahu důstojnosti lidské osoby v křesťanské antropologii a ilustroval význam a prospěšné důsledky tohoto konceptu v sociální, politické a ekonomické oblasti – a zároveň zohledňoval nejnovější vývoj v této oblasti v akademické sféře a ambivalentní způsoby, jakými je tento koncept dnes chápán.“ První návrh textu byl připraven s pomocí některých odborníků v roce 2019, ale *konzultační schůze* Kongregace, svolaná 8. října téhož roku, jej shledala neuspokojivým.

Doktrinální úřad poté připravil další návrh *ex novo*, založený na příspěvku různých odborníků, který byl prezentován a projednán na *Consulta Ristretta* konané 4. října 2021. V lednu 2022 byl nový návrh prezentován během plenárního zasedání Kongregace, během kterého členové podnikli kroky ke zkrácení a zjednodušení textu.

Následně byla dne 6. února 2023 pozměněná verze nového návrhu přezkoumána *Consulta Ristretta*, která navrhla některé další úpravy. Aktualizovaná verze byla poté předložena k posouzení členům během řádného zasedání dikasteria (*Feria IV*) dne 3. května 2023, kde se členové dohodli, že dokument s určitými úpravami může být zveřejněn. Papež František následně schválil projednání tohoto zasedání během audience, která mi byla udělena dne 13. listopadu 2023. Při této příležitosti také požádal, aby dokument zdůraznil témata úzce spojená s tématem důstojnosti, jako je chudoba, situace migrantů, násilí páchané na ženách, obchodování s lidmi, válka a další témata. Na počest pokynů Svatého otce věnovala doktrinální sekce dikasteria jeden *kongres* hloubkovému studiu encykliky *Fratelli tutti*, která nabízí originální analýzu a další úvahy o tématu lidské důstojnosti „navzdory všem okolnostem“.

Dne 2. února 2024 byla členům dikasteria zaslána nová a výrazně upravená verze tohoto textu před řádným zasedáním (*Feria IV*) konaným 28. února 2024. Dopis připojený k návrhu obsahoval následující upřesnění: „Toto dodatečné znění bylo nezbytné k uspokojení konkrétní žádosti Svatého otce: konkrétně výslovně naléhal, aby se věnovala větší pozornost závažným porušováním lidské důstojnosti v naší době, zejména s ohledem na encykliku *Fratelli tutti*. Tímto způsobem Doktrinální úřad podnikl kroky ke zkrácení úvodní části [...] a k podrobnějšímu rozvinutí toho, co Svatý otec naznačil.“ Text současného prohlášení byl definitivně schválen během výše zmíněného zasedání *Feria IV* dne 28. února 2024. Poté, na audienci udělené mně a monsignorovi Armandovi Matteovi, tajemníkovi Doktrinální sekce, dne 25. března 2024, Svatý otec toto prohlášení schválil a nařídil jeho zveřejnění.

Pětiletý proces přípravy textu nám pomáhá pochopit, že dokument, který máme před sebou, odráží závažnost a ústřední postavení tématu důstojnosti v křesťanském myšlení. Text vyžadoval značný proces zrání, než dospěl do finální verze, kterou dnes zveřejňujeme.

Ve svých prvních třech částech Deklarace připomíná základní principy a teoretické premisy s cílem nabídnout důležitá upřesnění, která mohou pomoci vyhnout se častým nejasnostem spojeným s

používáním pojmu „důstojnost“. Čtvrtá část představuje některé aktuální a problematické situace, v nichž není dostatečně uznávána nesmírná a nezczizitelná důstojnost, která náleží každé lidské bytosti. Církev považuje odsouzení těchto závažných a současných porušování lidské důstojnosti za nezbytné opatření, neboť je hluboce přesvědčena, že nelze oddělovat víru od obrany lidské důstojnosti, evangelizaci od podpory důstojného života a spiritualitu od závazku k důstojnosti každé lidské bytosti.

Tuto důstojnost každé lidské bytosti lze chápat jako „nekonečnou“ (*dignitas infinita*), jak potvrdil papež Jan Pavel II. na setkání pro lidi žijící s různými omezeními nebo postiženími. [1] Řekl to proto, aby ukázal, jak lidská důstojnost přesahuje všechny vnější projevy a specifické aspekty lidského života.

V [deklaraci Fratelli Tutti](#) chtěl papež František zdůraznit, že tato důstojnost existuje „navzdory všem okolnostem“. Tímto vyzval všechny lidi k obraně lidské důstojnosti v každém kulturním kontextu a v každém okamžiku lidské existence, bez ohledu na fyzické, psychické, sociální nebo dokonce morální nedostatky. Deklarace se snaží ukázat, že se jedná o univerzální pravdu, kterou jsme všichni povolání uznat jako základní podmínku pro to, aby naše společnosti byly skutečně spravedlivé, mírové, zdravé a autenticky lidské.

Ačkoli nejsou vyčerpávající, témata probíraná v tomto prohlášení jsou vybrána tak, aby osvětlila různé aspekty lidské důstojnosti, které mohou být v povědomí mnoha lidí zastřeny. Některá témata mohou u některých částí společnosti rezonovat více než u jiných. Nicméně všechna se nám jeví jako nezbytná, protože společně nám pomáhají rozpoznat harmonii a bohatství myšlení o lidské důstojnosti, které vyvěrá z evangelia.

Tato deklarace si neklade za cíl vyčerpat tak bohaté a klíčové téma. Jejím cílem je naopak nabídnout několik bodů k zamyšlení, které nám mohou pomoci udržet si vědomí lidské důstojnosti uprostřed složitého historického okamžiku, ve kterém žijeme. To proto, abychom se neztratili a neotevírali se dalším zraněním a hlubokému utrpení uprostřed četných starostí a úzkostí naší doby.

Viktor Manuel Card. Fernández
prefekt

Zavedení

1. (*Dignitas infinita*) Každá lidská osoba vlastní nekonečnou důstojnost, neodczizitelně zakotvenou v její samotné bytosti, která převládá v každé okolnosti, stavu či situaci, s níž se člověk může kdy setkat, a překračuje ji. Tato zásada, která je plně rozpoznatelná i pouhým rozumem, je základem primátu lidské osoby a ochrany lidských práv. Ve světle Zjevení církev rozhodně opakuje a potvrzuje ontologickou důstojnost lidské osoby, stvořené k obrazu a podobě Boží a vykoupené v Ježíši Kristu. Z této pravdy církev čerpá důvody pro své úsilí o slabé a méně mocné a vždy trvá na „primátu lidské osoby a obraně její důstojnosti navzdory všem okolnostem“. [2]

2. Tato ontologická důstojnost a jedinečná a výjimečná hodnota každého muže a ženy na světě byly autoritativně potvrzeny ve *Všeobecné deklaraci lidských práv*, vydané Valným shromážděním Organizace spojených národů 10. prosince 1948. [3] Při připomínání 75. výročí tohoto dokumentu vidí církev příležitost znovu prohlásit své přesvědčení, že všechny lidské bytosti – stvořené Bohem a vykoupené Kristem – musí být uznávány a zacházeno s nimi s úctou a láskou kvůli jejich nezczizitelné důstojnosti. Toto výročí také poskytuje církvi příležitost k objasnění některých častých mylných představ o lidské důstojnosti a k řešení některých závažných a naléhavých souvisejících otázek.

3. Od počátku svého poslání a poháněna evangeliem se církev snaží potvrzovat lidskou svobodu a prosazovat práva všech lidí. [4] V poslední době se církev díky hlasům papežů vědomě snaží formulovat tento závazek explicitněji prostřednictvím obnovené výzvy k uznání základní důstojnosti, která je vlastní každému člověku. Papež svatý Pavel VI. v tomto bodě prohlásil, že „žádná antropologie se nevyrovná antropologii církve, pokud jde o lidskou osobu – zejména pokud jde o její originalitu, důstojnost, nehmotnost a bohatství jejích základních práv, posvátnost, schopnost vzdělání, aspiraci na úplný rozvoj a nesmrtnost.“ [5]

4. Papež sv. Jan Pavel II. během třetí generální konference latinskoamerických a karibských biskupů v Pueble v roce 1979 potvrdil, že lidská důstojnost je „evangelijní hodnotou, kterou nelze opovrhovat, aniž bychom hluboce urazili Stvořitele. Tato důstojnost je na individuální úrovni porušována, když se nebere v úvahu hodnoty, jako je svoboda, právo vyznávat své náboženství, fyzická a duševní integrita, právo na základní statky, na život. Na sociální a politické úrovni je porušována, když člověk nemůže vykonávat své právo na účast, nebo když je vystaven nespravedlivému a nezákonnému nátlaku, nebo je vystaven fyzickému či psychickému mučení atd. [...] Pokud se církev zapojuje do obrany nebo rozvoje lidské důstojnosti, činí tak v souladu se svým posláním, které, ačkoli je náboženské a nikoli sociální či politické, nemůže přestat brát v úvahu člověka v jeho celistvosti.“ [6]

5. Poté, v roce 2010, v projevu k Papežské akademii pro život, papež Benedikt XVI. prohlásil, že lidská důstojnost je „základní princip, který víra v ukřižovaného a zmrtvýchvstalého Ježíše Krista vždy hájila, zejména tehdy, když je ve vztahu k těm nejprostším a nejbezbrannějším lidem opomíjena.“ [7] Při jiné příležitosti, když hovořil s ekonomy, prohlásil, že „ekonomika a finance neexistují samy o sobě; jsou pouze nástrojem nebo prostředkem. Jejich jediným cílem je lidská osoba a její úplné naplnění v důstojnosti. Toto je jediný kapitál a je správné ho chránit.“ [8]

6. Papež František od začátku svého pontifikátu vyzývá církev, aby „věřila v Otce, který miluje všechny muže a ženy nekonečnou láskou, a uvědomuje si, že „jím tím propůjčuje nekonečnou důstojnost.“ [9] Důrazně zdůrazňuje, že taková nesmírná důstojnost je původním *datum* (něčím daným), které je třeba věrně uznat a s vděčností přijmout. Na základě tohoto uznání a přijetí lidské důstojnosti lze nastolit nové soužití mezi lidmi, které rozvíjí sociální vztahy v kontextu autentického bratrství. Vskutku, pouze „uznáním důstojnosti každé lidské osoby“ můžeme „přispět k znovuzrození univerzální aspirace na bratrství“. [10] Papež František prohlašuje, že „zdroj lidské důstojnosti a bratrství je v evangeliu Ježíše Krista“, [11] ale i lidský rozum může k tomuto přesvědčení dospět reflexí a dialogem, protože „důstojnost druhých je třeba respektovat za všech okolností, ne proto, že bychom si tuto důstojnost vymysleli nebo představili, ale proto, že lidské bytosti mají vnitřní hodnotu, která je vyšší než hodnota hmotných předmětů a nahodilých situací. To vyžaduje, aby s nimi bylo zacházeno odlišně. To, že každá lidská bytost má nezczizitelnou důstojnost, je pravda, která odpovídá lidské přirozenosti nezávisle na všech kulturních změnách.“ [12] Papež František uzavírá: „Lidské bytosti mají v každé historické době stejnou nedotknutelnou důstojnost a nikdo se nemůže považovat za oprávněného konkrétními situacemi toto přesvědčení popírat nebo proti němu jednat.“ [13] Z tohoto pohledu představuje encyklika papeže Františka *Fratelli tutti* jakousi „Magnu Chartu“ našich současných úkolů chránit a prosazovat lidskou důstojnost.

Základní objasnění

7. Dnes panuje všeobecná shoda na důležitosti a normativním rozsahu lidské důstojnosti a na jedinečné a transcendentní hodnotě každé lidské bytosti. [14] Sousloví „důstojnost lidské osoby“ však riskuje, že se poddává různým interpretacím, které mohou vést k potenciálním nejednoznačnostem [15] a „rozporům, které nás vedou k otázce, zda je stejná důstojnost všech lidských bytostí [...] skutečně uznávána, respektována, chráněna a podporována v každé situaci“. [16] To nás vede k rozpoznání možnosti čtyřdílného rozlišení pojmu důstojnost: *ontologická důstojnost*, *morální důstojnost*, *sociální důstojnost* a *existenciální důstojnost*. Nejdůležitější z nich je *ontologická důstojnost*, která náleží osobě jako takové jednoduše proto, že existuje a je Bohem chtěna, stvořena a milována. Ontologická důstojnost je nesmazatelná a zůstává platná i přes jakékoli okolnosti, v nichž se daná osoba může nacházet. Když mluvíme o *morální důstojnosti*, máme na mysli, jak lidé vykonávají svou svobodu. I když jsou lidé obdařeni svědomím, mohou vždy jednat proti němu. Pokud by se tak však chovali, chovali by se způsobem, který „není důstojný“ vzhledem k jejich přirozenosti jako tvorů milovaných Bohem a povoláných milovat druhé. Tato možnost však pro lidskou svobodu vždy existuje a historie ukazuje, jak se jednotlivci – když uplatňují svou svobodu proti zákonu lásky zjevenému evangeliem – mohou dopustit neocenitelně hlubokých činů zla vůči druhým. Ti, kdo takto jednají, jako by ztratili jakoukoli stopu lidskosti a důstojnosti. Právě zde nám současné rozlišení může pomoci rozlišit mezi morální důstojností, která může být *de facto* „ztracena“, a ontologickou důstojností, která nemůže být nikdy zrušena. A právě kvůli tomuto poslednímu bodu musíme ze všech sil pracovat na tom, aby všichni, kdo se dopustili zla, mohli činit pokání a obrátit se.

8. Existují ještě dva další možné aspekty důstojnosti, které je třeba zvážit: sociální a existencionální. Když mluvíme o *sociální důstojnosti*, máme na mysli kvalitu životních podmínek člověka. Například v případech extrémní chudoby, kdy jednotlivci nemají ani to minimální, co je nezbytné k životu v souladu se svou ontologickou důstojností, se říká, že tito chudí lidé žijí „nedůstojně“. Tento výraz neznamena soud nad těmito jednotlivci, ale zdůrazňuje, jak situace, ve které jsou nuceni žít, odporuje jejich nezcizitelné důstojnosti. Posledním významem je *existencionální důstojnost*, což je typ důstojnosti implikovaný ve stále rostoucí diskusi o „důstojném“ životě a životě, který „nedůstojný“ není. Například i když se některým lidem může zdát, že jim z různých důvodů nechybí nic nezbytného k životu, mohou stále mít problém žít v míru, radosti a naději. V jiných situacích může přítomnost vážných nemocí, násilné rodinné prostředí, patologické závislosti a další těžkosti vést lidi k tomu, aby vnímali své životní podmínky jako „nedůstojné“ ve srovnání s jejich vnímáním ontologické důstojnosti, kterou nelze nikdy zastínit. Tyto rozdíly nám připomínají nezcizitelnou hodnotu ontologické důstojnosti, která je zakořeněna v samotné bytosti lidské osoby za všech okolností.

9. Konečně stojí za zmínku, že klasická definice osoby jako „individuální substance racionální povahy“ [17] objasňuje základ lidské důstojnosti. Jako „individuální substance“ má osoba ontologickou důstojnost (tj. na metafyzické úrovni samotného bytí). Poté, co lidé obdrželi existenci od Boha, jsou subjekty, které „susistují“ – to znamená, že svou existenci vykonávají autonomně. Pojem „racionální“ zahrnuje všechny schopnosti lidské osoby, včetně schopností poznání a chápání, stejně jako schopností chtění, lásky, volby a toužení; zahrnuje také všechny tělesné funkce úzce související s těmito schopnostmi. „Příroda“ označuje podmínky specifické pro nás jako lidské bytosti, které umožňují naše různé operace a zkušenosti, které je charakterizují; v tomto smyslu je příroda „principem jednání“. Svou přírodu si netvoříme; držíme ji jako dar a můžeme své schopnosti žít, rozvíjet a zdokonalovat. Uplatňováním svobody kultivovat bohatství naší přírody v průběhu času rosteme. I když člověk není schopen tyto schopnosti vykonávat kvůli různým omezením nebo podmínkám, přesto vždy existuje jako „individuální substance“ s úplnou a nezcizitelnou důstojností. To platí například pro nenarozené dítě, osobu v bezvědomí nebo starší osobu v nouzi.

1. Rostoucí povědomí o ústředním významu lidské důstojnosti

10. Již v klasickém starověku [18] se intuice o lidské důstojnosti vynořila ze sociální perspektivy, která vnímala každého člověka jako obdařeného určitou důstojností založenou na jeho hodnotě a postavení v rámci zavedeného řádu. Od svých počátků v sociální sféře se slovo „důstojnost“ používalo k popisu diferencované důstojnosti bytostí v kosmu. V tomto pohledu mají všechny bytosti svou vlastní „důstojnost“ podle svého místa v harmonii celku. Některé vrcholné body starověkého myšlení začaly uznávat jedinečné místo člověka jako bytostí obdařených rozumem, schopných nést odpovědnost za sebe i za ostatní ve světě. [19] Způsob myšlení, který by byl schopen založit naši úctu k důstojnosti každé lidské osoby za všech okolností, byl však stále ještě daleko.

Biblické perspektivy

11. Biblické zjevení učí, že všechny lidské bytosti mají vrozenou důstojnost, protože jsou stvořeny k obrazu a podobě Boží: „Bůh řekl: ‚Učiňme člověka k obrazu našemu, k podobě naší.‘ [...] Bůh stvořil člověka k obrazu svému, k obrazu Božímu ho stvořil; stvořil je jako muže a ženu“ (Gn 1,26–27). Lidstvo má tak specifickou vlastnost, která znamená, že se nedá redukovat na čistě materiální prvky. „Obraz“ navíc nedefinuje duši ani její intelektuální schopnosti, ale důstojnost muže a ženy. Ve vztahu rovnosti a vzájemné lásky muž i žena reprezentují Boha ve světě a jsou také povoláni vážit si světa a starat se o něj. Být stvořen k obrazu Božímu proto znamená vlastnit posvátnou hodnotu, která přesahuje každé rozlišení sexuální, sociální, politické, kulturní a náboženské povahy. Naše důstojnost nám je darována Bohem; není ani nárokována, ani zasloužená. Každá lidská bytost je Bohem milována a přeje si ji, a proto má nedotknutelnou důstojnost. V knize Exodus, která je středem Starého zákona, se Bůh ukazuje jako ten, kdo slyší volání chudých, vidí bídu svého lidu a stará se o ty poslední a o utlačované (srov. Ex 3,7; 22,20–26). Stejně učení lze nalézt v Deuteronomickém zákoníku (srov. Dt 12–26); zde se učení o právech proměňuje v manifest lidské důstojnosti, zejména ve prospěch trojí kategorie: sirotka, vdovy a cizince (srov. Dt 24,17). Starověké zásady z knihy Exodus jsou připomínány a aplikovány na daný okamžik v kázání proroků, kteří představují kritické svědomí Izraele. Proroci Amos, Ozeáš, Izajáš, Micheáš a Jeremiáš mají celé kapitoly odsuzující nespravedlnost. Amos hořce odsuzuje útlak chudých a neschopnost svých posluchačů uzнат jakoukoli základní lidskou důstojnost u chudých (srov. Am 2,6–7; 4,1; 5,11–12).

Izajáš pronáší kletbu proti těm, kdo pošlapávají práva chudých a upírají jim veškerou spravedlnost: „Běda těm, kdo vydávají nepravé zákony, a pisatelům, kteří neustále píšou o útlaku, aby odvraceli chudé od spravedlnosti“ (Iz 10,1-2). Toto prorocké učení se odráží v moudrostní literatuře. Například Sirachovec ztotožňuje útlak chudých s vraždou: „Vzat bližního o živobytí znamená ho zabít; připravit zaměstnance o jeho mzdu znamená prolít krev“ (Sir 34,22). V Žalmech se náboženský vztah s Bohem odehrává skrze obranu slabých a potřebných: „Spravedlňte slabého a sirotka, prokazujte právo chudému a utrápenému. Zachraňte slabého a nuzného, vysvobodte ho z ruky svévolníka“ (Ž 82,3-4).

12. Ježíš, narozený a vychovaný v pokorných podmínkách, zjevuje důstojnost potřebných a těch, kteří pracují. [20] Poté v průběhu svého veřejného působení potvrzuje hodnotu a důstojnost všech, kteří nesou Boží obraz, bez ohledu na jejich společenské postavení a vnější okolnosti. Ježíš bořil kulturní a kultovní bariéry a navracel důstojnost těm, kteří byli „odmítnuti“ nebo považováni za osoby na okraji společnosti, jako byli celníci (srov. Mt 9,10-11), ženy (srov. Jan 4,1-42), děti (srov. Mk 10,14-15), malomocní (srov. Mt 8,2-3), nemocní (srov. Mk 1,29-34), cizinci (srov. Mt 25,35) a vdovy (srov. Lk 7,11-15). Uzdravuje, živí, brání, osvobozuje a zachraňuje. Je popisován jako pastýř, kterému záleží na jediné ztracené ovci (srov. Mt 18,12-14). Ztotožňuje se s nejmenšími ze svých bratří: „Cokoli jste udělali jednomu z těchto mých nejmenších bratří, mně jste udělali“ (Mt 25,40). V biblickém jazyce „maličci“ nejsou jen děti, ale také zranitelní, nejbezvýznamnější, vyvrženci, utlačovaní, odvržení, chudí, marginalizovaní, neučení, nemocní a ti, které utlačují mocní. Slavný Kristus bude soudit podle lásky k bližnímu, která spočívá ve službě hladovým, žíznivým, cizincům, nahým, nemocným a vězněným, s nimiž se ztotožňuje (srov. Mt 25,34-36). Pro Ježíše je jediným kritériem soudu dobro prokázané každému člověku bez ohledu na pokrevní pouto či náboženství. Apoštol Pavel potvrzuje, že každý křesťan musí žít podle požadavků důstojnosti a úcty k právům všech lidí (srov. Řím 13,8-10) podle nového přikázání lásky (srov. 1 Kor 13,1-13).

Vývoj křesťanského myšlení

13. S rozvojem křesťanského myšlení se zároveň podněcovalo a doprovázelo i reflexe lidstva o pojmu důstojnost. Klasická křesťanská antropologie, čerpající z bohaté tradice církevních otců, zdůrazňovala nauku o lidské bytosti stvořené k obrazu a podobě Božímu a jedinečnou roli lidské osoby ve stvoření. [21] Kritickým zkoumáním dědictví, které obdrželo od antické filozofie, dospělo středověké křesťanské myšlení k syntéze pojmu „osoba“, která uznávala metafyzický základ lidské důstojnosti. Svatý Tomáš Akvinský to dosvědčil, když prohlásil, že „osoba“ označuje to, co je v celé přírodě nejdokonalejší – tedy susistujícího jedince racionální povahy.“ [22] Křesťanský humanismus renesance později zdůraznil tuto ontologickou důstojnost a její prvořadý projev ve svobodném lidském jednání. [23] I ve spisech takových moderních myslitelů, jako byli Descartes a Kant, kteří zpochybňovali některé základy tradiční křesťanské antropologie, lze stále silně vnímat ozvěny Zjevení. V návaznosti na některé nedávné filozofické úvahy o statusu teoretické a praktické subjektivity křesťanská reflexe poté ještě více zdůraznila hloubku pojmu důstojnost. Ve dvacátém století dospěla k originální perspektivě (jak je patrné v personalismu), která přehodnotila otázku subjektivity a rozšířila ji tak, aby zahrnovala intersubjektivitu a vztahy, které lidi spojují. [24] Myšlení plynoucí z tohoto pohledu obohatilo současnou křesťanskou antropologii. [25]

Současná éra

14. Dnes se termín „důstojnost“ používá především k zdůraznění jedinečnosti lidské osoby, nesrovnatelné se všemi ostatními entitami ve vesmíru. Z této perspektivy můžeme pochopit, jak bylo slovo „důstojnost“ použito v Deklaraci OSN z roku 1948, která hovoří o „vrozené důstojnosti a rovných a nezcizitelných právech všech členů lidské rodiny“. Pouze tento nezcizitelný charakter lidské důstojnosti umožňuje hovořit o lidských právech. [26]

15. Pro další objasnění pojmu důstojnosti je nezbytné zdůraznit, že důstojnost není něco, co by člověku udělili jiní na základě jeho darů nebo vlastností, takže by mu to mohlo být odebráno. Pokud by byla takto udělena, byla by udělena podmíněným a zcizitelným způsobem, a pak by samotný význam důstojnosti (jakkoli hodný velké úcty) zůstal vystaven riziku zrušení. Důstojnost je naopak člověku vlastní: není udělena dodatečně (*a posteriori*), předchází jakémukoli uznání a nelze ji ztratit. Všichni lidé mají tuto vlastní důstojnost, bez ohledu na to, zda ji dokážou vhodným způsobem projevit, či nikoli.

16. Z tohoto důvodu Druhý vatikánský koncil hovoří o „vznešené důstojnosti lidské osoby, která stojí nade vším a jejíž práva a povinnosti jsou univerzální a nedotknutelné“. [27] Jak připomíná úvodní věta

koncilní deklarace *Dignitatis Humanae*, „současný člověk si stále více uvědomuje důstojnost lidské osoby; stále více lidí požaduje, aby lidé ve svém jednání plně uplatňovali svůj vlastní úsudek a zodpovědnou svobodu a nebyli pod tlakem donucování, ale byli inspirováni smyslem pro povinnost“. [28] Taková svoboda myšlení a svědomí, individuální i společná, je založena na uznání lidské důstojnosti, „jak je poznávána skrze zjevené Boží slovo a samotným rozumem“. [29] Církevní magisterium postupně rozvíjelo stále hlubší chápání významu lidské důstojnosti, spolu s jejími požadavky a důsledky, až dospělo k poznání, že důstojnost každého člověka vítězí navzdory všem okolnostem.

2. Církev hlásá, podporuje a zaručuje lidskou důstojnost

17. Církev hlásá stejnou důstojnost všech lidí bez ohledu na jejich životní podmínky nebo vlastnosti. Toto hlásání spočívá na trojím přesvědčení, které – ve světle křesťanské víry – dává lidské důstojnosti nezměrnou hodnotu a posiluje její vnitřní požadavky.

Nesmazatelný obraz Boha

18. První přesvědčení, vycházející ze Zjevení, tvrdí, že důstojnost lidské osoby pramení z lásky Stvořitele, který do každého člověka vtiskl nesmazatelné rysy svého obrazu (srov. Gn 1,26). Stvořitel volá každého člověka, aby ho poznal, miloval ho a žil s ním ve smluvním vztahu, a zároveň ho volá k životu v bratrství, spravedlnosti a pokoji se všemi ostatními. V této perspektivě se důstojnost nevztahuje jen na duši, ale také na osobu jako nerozlučnou jednotu těla a duše. Důstojnost je tedy inherentní i tělu každého člověka, které se svým vlastním způsobem podílí na bytí v *imago Dei* (k obrazu Božímu) a je také povoláno k účasti na slávě duše v božské blaženosti.

Kristus povyšuje lidskou důstojnost

19. Druhé přesvědčení vyplývá ze skutečnosti, že důstojnost lidské osoby se v plnosti zjevila, když Otec poslal svého Syna, který na sebe vzal lidskou existenci v plné míře: „V tajemství vtělení potvrdil Boží Syn důstojnost těla i duše, které tvoří lidskou bytost.“ [30] Tím, že se Ježíš Kristus spojil s každým člověkem skrze své vtělení, potvrdil, že každý člověk má nezměrnou důstojnost pouhou příslušností k lidskému společenství; navíc potvrdil, že tuto důstojnost nelze nikdy ztratit. [31] Tím, že prohlásil, že Boží království patří chudým, pokorným, opovrhovaným a těm, kteří trpí na těle i na duchu; tím, že uzdravoval všechny druhy nemocí a neduhů, i ty nejdramatičtější, jako je malomocenství; tím, že prohlásil, že cokoli se těmito lidem děje, děje se i jemu, protože je v nich přítomen: všemi těmito způsoby Ježíš přinesl velkou novinku v uznání důstojnosti každého člověka, zejména těch, kteří byli považováni za „nehodné“. Tato nová zásada v lidských dějinách – která zdůrazňuje, že jednotlivci si ještě více „zaslouží“ naši úctu a lásku, když jsou slabí, opovrhovaní nebo trpí, dokonce do té míry, že ztrácejí lidskou „podobu“ – změnila tvář světa. Dala život institucím, které se starají o ty, kteří se ocitají v znevýhodněných podmínkách, jako jsou opuštěné děti, sirotci, starší lidé bez pomoci, duševně nemocní, lidé s nevléčitelnými nemocemi nebo těžkými deformacemi a ti, kteří žijí na ulici.

Povolání k plnosti důstojnosti

20. Třetí přesvědčení se týká konečného osudu lidských bytostí. Po stvoření a vtělení Kristovo zmrtvýchvstání odhaluje další aspekt lidské důstojnosti. „Důstojnost člověka spočívá především v tom, že je povolán ke společenství s Bohem,“ [32] předurčenému k věčnému trvání. „Důstojnost tohoto života je tedy spojena nejen s jeho počátkem, s tím, že pochází od Boha, ale také s jeho konečným cílem, s jeho určením společenství s Bohem v poznání a lásce k němu. Ve světle této pravdy svatý Irenej upřesňuje a doplňuje svou chválu člověka: ‚sláva Boží‘ je sice ‚člověk, živý člověk‘, ale ‚život člověka spočívá v pohledu na Boha‘.“ [33]

21. Církev proto věří a potvrzuje, že všichni lidé – stvoření k obrazu a podobě Boží a znovuzrození [34] v Synu, který se stal člověkem, byl ukřižován a vzkříšen – jsou povoláni k růstu pod působením Ducha svatého, aby odráželi slávu Otce v témže obrazu a měli účast na věčném životě (srov. Jan 10,15-16; 17,22-24; 2 Kor 3,18; Ef 1,3-14). Vskutku, „Zjevení [...] ukazuje důstojnost lidské osoby v celé její plnosti.“ [35]

Závazek k vlastní svobodě

22. Každý člověk má od počátku své existence nezcizitelnou a vnitřní důstojnost jako neodvolatelný dar. Volba, zda tuto důstojnost projevit a plně ji projevit, či ji zakrýt, však závisí na svobodném a zodpovědném rozhodnutí každého člověka. Někteří církevní otcové, jako například svatý Irenej a svatý Jan Damašský, rozlišovali mezi „obrazem“ a „podobou“ zmíněnými v Genesis (srov. 1,26). To umožnilo dynamický pohled na lidskou důstojnost, který chápe, že Boží obraz je svěřen lidské svobodě, aby – pod vedením a působením Ducha – rostla podoba člověka Bohu a každý mohl dosáhnout své nejvyšší důstojnosti. [36] Všichni lidé jsou povoláni k projevování ontologického rozsahu své důstojnosti na existenciální a morální úrovni, když se svou svobodou orientují k pravému dobru v odpovědi na Boží lásku. Lidská osoba, stvořená k obrazu Božímu, tedy nikdy neztrácí svou důstojnost a nikdy nepřestává být *povolána* k tomu, aby dobro svobodně přijala. Zároveň, v míře, v jaké člověk *reaguje* na dobro, se může svobodně, dynamicky a postupně projevovat jeho důstojnost; s tím může také růst a dozrávat. V důsledku toho se každý člověk musí také snažit žít v plné míře podle své důstojnosti. Ve světle toho lze pochopit, jak hřích může zraňovat a zastírat lidskou důstojnost, protože je činem, který je s touto důstojností v rozporu; hřích však *nikdy* nemůže zrušit skutečnost, že lidská bytost je stvořena k obrazu a podobě Boží. Víra tak hraje rozhodující roli v tom, že pomáhá rozumu vnímat lidskou důstojnost a přijímat, upevňovat a objasňovat její podstatné rysy, jak zdůraznil Benedikt XVI.: „Bez nápravy, kterou poskytuje náboženství, se však i rozum může stát obětí zkreslení, například když je manipulován ideologií nebo je uplatňován částečným způsobem, který plně nezohledňuje důstojnost lidské osoby. Takové zneužití rozumu koneckonců vedlo k obchodu s otroky a k mnoha dalším společenským zlům, v neposlední řadě k totalitním ideologiím dvacátého století.“ [37]

3. Důstojnost, základ lidských práv a povinností

23. Jak připomněl papež František: „V moderní kultuře je nejbližším odkazem na princip nezcizitelné důstojnosti lidské osoby *Všeobecná deklaráce lidských práv*, kterou svatý Jan Pavel II. definoval jako „milník na dlouhé a obtížné cestě lidského pokolení“ a jako „jeden z nejvyšších projevů lidského svědomí“. [38] Abychom odolali pokusům o změnu nebo zrušení hlubokého významu této *deklaráce*, je vhodné připomenout si některé základní principy, které je třeba vždy ctít.

Bezpodmínečná úcta k lidské důstojnosti

24. Zaprvé, ačkoli roste povědomí o lidské důstojnosti, mnoho nedorozumění v tomto pojmu stále zkresluje jeho význam. Někteří lidé navrhuji, že je lepší používat výraz „osobní důstojnost“ (a práva „osoby“) namísto „lidská důstojnost“ (a práva „člověka“), protože „osobou“ chápou pouze „toho, kdo je schopen uvažovat“. Dále argumentují, že důstojnost a práva jsou odvozeny z individuální schopnosti poznání a svobody, kterou nemají všichni lidé. Podle nich by tedy nenarozené dítě nemělo osobní důstojnost, stejně jako starší člověk, který je závislý na jiných, ani jedinec s mentálním postižením. [39] Naopak církev trvá na tom, že důstojnost každé lidské osoby, právě proto, že je jí vlastní, zůstává „za všech okolností“. Uznání této důstojnosti nemůže být podmíněno úsudkem o schopnosti osoby svobodně rozumět a jednat; jinak by nebyla osobě inherentní, nezávislá na její situaci, a proto by si nezasloužila *bezpodmínečný* respekt. Pouze uznáním vnitřní a nezcizitelné důstojnosti v každé lidské bytosti můžeme zaručit bezpečný a nedotknutelný základ pro tuto vlastnost. Bez jakéhokoli ontologického základu by uznání lidské důstojnosti váhalo na milost a nemilost různorodých a svévolných úsudků. Jediným předpokladem pro hovoření o důstojnosti inherentní osobě je její příslušnost k lidskému druhu, kde „práva osoby jsou právy člověka“. [40]

Objektivní základ lidské svobody

25. Za druhé, koncept lidské důstojnosti je také občas zneužíván k ospravedlnění svévolného šíření nových práv, z nichž mnohá jsou v rozporu s těmi, která byla původně definována, a často jsou stavěna do opozice vůči základnímu právu na život. [41] Je to, jako by měla být zaručena schopnost vyjádřit a realizovat každou individuální preferenci nebo subjektivní touhu. Tato perspektiva ztotožňuje důstojnost s izolovanou a individualistickou svobodou, která si nárokuje vnučovat konkrétní subjektivní touhy a sklony jako „práva“, která mají být garantována a financována komunitou. Lidská důstojnost však nemůže být založena pouze na individualistických standardech, ani ji nelze ztotožňovat s psychofyzickým blahem jednotlivce. Obrana lidské důstojnosti je spíše založena na konstitutivních požadavcích lidské přirozenosti, které nezávisí na individuální libovůli ani společenském uznání. Povinnosti, které vyplývají z uznání důstojnosti druhého a odpovídající práva, která z ní vyplývají, proto

mají konkrétní a objektivní obsah založený na naší sdílené lidské přirozenosti. Bez takového objektivního základu se koncept důstojnosti stává *de facto* předmětem nejrůznějších forem libovůle a mocenských zájmů.

Vztahová struktura lidské osoby

26. Z pohledu *vztahového* charakteru osoby pomáhá lidská důstojnost překonat úzkou perspektivu sebevztahující se a individualistické svobody, která si nárokuje vytvářet vlastní hodnoty bez ohledu na objektivní normy dobra a našeho vztahu s ostatními živými bytostmi. Stále roste riziko redukce lidské důstojnosti na schopnost určovat si svou identitu a budoucnost nezávisle na druhých, bez ohledu na vlastní příslušnost k lidskému společenství. V tomto chybném chápání svobody se vzájemné uznávání povinností a práv, které nám umožňují pečovat jeden o druhého, stává nemožným. Jak připomněl papež Jan Pavel II., svoboda je ve skutečnosti „uvedena do služby člověka a jeho naplnění skrze dar sebe sama a otevřenost vůči druhým; když je však svoboda individualistickým způsobem absolutizována, je zbavena svého původního obsahu a její samotný význam a důstojnost jsou v rozporu.“ [42]

27. Lidská důstojnost zahrnuje také schopnost, která je vrozená lidské přirozenosti, přebírat závazky vůči druhým.

28. Rozdíl mezi lidmi a všemi ostatními živými bytostmi, který vyniká díky konceptu důstojnosti, by nás neměl vést k zapomínání na dobrotu ostatních tvorů. Tyto bytosti existují nejen pro lidský užitek, ale mají také svou vlastní hodnotu; jsou jako dary svěřené lidstvu, aby si je vážilo a pěstovalo. Zatímco koncept důstojnosti je tedy vyhrazen lidské bytosti, zároveň je třeba potvrdit stvořenou dobrotu zbytku vesmíru. Jak zdůrazňuje papež František: „Na základě naší jedinečné důstojnosti a daru inteligence jsme povoláni k úctě k stvoření a jeho inherentním zákonům [...], ‚Každý tvor má svou vlastní zvláštní dobrotu a dokonalost... Každý z různých tvorů, vůlených ve své vlastní bytosti, svým vlastním způsobem odráží paprsek nekonečné Boží moudrosti a dobroty. Člověk proto musí respektovat zvláštní dobrotu každého tvora, aby se vyhnul jakémukoli neuspořádanému užívání věcí.“ [43] Dále „dnes vidíme, že jsme nuceni si uvědomit, že je možné udržet pouze ‚situační antropocentrismus‘. Jinými slovy uznat, že lidský život je nepochopitelný a neudržitelný bez jiných tvorů.“ [44] Z tohoto hlediska „nám není lhostejné, že tolik druhů mizí a že klimatická krize ohrožuje život mnoha dalších bytostí.“ [45] Vskutku, k důstojnosti lidských bytostí patří péče o životní prostředí, se zvláštním ohledem na lidskou ekologii, která zachovává jejich samotnou existenci.

Osvobození lidské osoby od negativních vlivů v morální a sociální sféře

29. Tyto základní předpoklady, jakkoli nezbytné, nestačí k zajištění růstu člověka v souladu s jeho důstojností. Zatímco „Bůh stvořil člověka jako racionální bytost a dal mu důstojnost osoby, která může iniciovat a ovládat své vlastní jednání“, [46] s ohledem na dobro, naše svobodná vůle často dává přednost zlu před dobrem. Lidská svoboda tedy musí být osvobozena. Ve svém listu Galatánům svatý Pavel potvrzuje, že „pro svobodu nás Kristus osvobodil“ (Gal 5,1), a připomíná tak úkol, který je vlastní každému křesťanovi, na jehož bedrech spočívá odpovědnost za osvobození, které se rozprostírá na celý svět (srov. Řím 8,19 a násl.). Toto osvobození, které vychází ze srdcí jednotlivých lidí a je povoláno šířit a projevat svou humanizující sílu ve všech vztazích.

30. Svoboda je úžasný dar od Boha. I když nás Bůh k sobě přitahuje svou milostí, dělá to způsobem, který nikdy neporušuje naši svobodu. Bylo by tedy velkou chybou domnívat se, že distancováním se od Boha a jeho pomoci bychom mohli být nějakým způsobem svobodnější a cítit se tak důstojněji. Místo toho, oddělení od Stvořitele, naše svoboda může pouze oslabit a zatemnit se. Totéž se stane, pokud si svoboda představuje, že je nezávislá na jakémkoli vnějším odkazu a vnímá jakýkoli vztah k předchozí pravdě jako hrozbu; v důsledku toho by se zmenšil i respekt ke svobodě a důstojnosti druhých. Jak vysvětlil papež Benedikt XVI.: „Vůle, která se domnívá, že je radikálně neschopná hledat pravdu a dobro, nemá žádné objektivní důvody ani motivy k jednání kromě těch, které jí vnucují její prchavé a nahodilé zájmy; nemá ‚identitu‘, kterou by chránila a budovala prostřednictvím skutečně svobodných a vědomých rozhodnutí. V důsledku toho nemůže požadovat respekt od jiných ‚vůlí‘, které jsou samy od sebe odděleny od své vlastní nejhlubší bytosti, a proto jsou schopny vnucovat jiné ‚důvody‘, nebo vlastně vůbec žádný ‚důvod‘. Iluze, že morální relativismus poskytuje klíč k mírovému soužití, je ve skutečnosti zdrojem rozdělení a popření důstojnosti lidských bytostí.“ [47]

31. Navíc by bylo nerealistické předpokládat abstraktní svobodu zbavenou jakéhokoli vlivu, kontextu nebo omezení. Místo toho „řádné uplatňování osobní svobody vyžaduje specifické podmínky ekonomického, sociálního, právního, politického a kulturního řádu,“ [48] které často zůstávají nenaplněny. V tomto smyslu můžeme říci, že někteří jednotlivci se těší větší „svobodě“ než jiní. Papež František tomuto bodu věnoval zvláštní pozornost: „Někteří lidé se rodí do ekonomicky stabilních rodin, dostávají dobré vzdělání, vyrůstají dobře živení nebo mají přirozeně velký talent. Jistě nebudou potřebovat proaktivní stát; stačí, když si nárokují svou svobodu. Stejně pravidlo však zjevně neplatí pro osobu se zdravotním postižením, pro někoho narozeného v hrozné chudobě, pro ty, kteří nemají dobré vzdělání a mají omezený přístup k odpovídající zdravotní péči. Pokud je společnost řízena primárně kritérii tržní svobody a efektivity, pro takové osoby není místo a bratrství zůstane jen dalším vágním ideálem.“ [49] Proto je zásadní pochopit, že „odstraňování nespravedlností podporuje lidskou svobodu a důstojnost“ [50] na všech úrovních lidského snažení. Abychom umožnili autentickou svobodu, „musíme vrátit lidskou důstojnost do středu pozornosti a na tomto pilíři vybudovat alternativní společenské struktury, které potřebujeme.“ [51] Podobně je svoboda často zastíněna řadou psychologických, historických, sociálních, vzdělávacích a kulturních vlivů. Skutečná a historická svoboda musí být vždy „osvobozena“. Dále je třeba znovu potvrdit základní právo na náboženskou svobodu.

32. Lidské dějiny zároveň ukazují jasný pokrok v chápání lidské důstojnosti a svobody, i když ne bez stínů a rizik regrese. Tento pokrok v chápání lidské důstojnosti se projevuje skutečností, že existuje rostoucí touha po vymýcení rasismu, otroctví a marginalizaci žen, dětí, nemocných a osob se zdravotním postižením. Tato aspirace byla posílena pod vlivem křesťanské víry, která je i ve stále sekularizovanějších společnostech stále živoucí. Náročná cesta k rozvoji lidské důstojnosti však zdaleka není dokončena.

4. Některá závažná porušení lidské důstojnosti

33. Ve světle předchozích úvah o ústředním postavení lidské důstojnosti se závěrečná část tohoto prohlášení zabývá některými konkrétními a závažnými porušeními této důstojnosti. Činí tak v duchu vlastním magisteriu církve, které našlo plné vyjádření v učení nedávných papežů, jak již bylo zmíněno. Například papež František nám na jedné straně neúnavně připomíná nutnost respektovat lidskou důstojnost: „Každý člověk má právo žít důstojně a integrálně se rozvíjet; toto základní právo nemůže žádná země upřít. Lidé mají toto právo, i když jsou neproduktivní nebo se narodili s omezeními či si je osvojili. To neubírá na jejich velké důstojnosti jako lidských osob, důstojnosti založené nikoli na okolnostech, ale na vnitřní hodnotě jejich bytí. Pokud nebude dodržena tato základní zásada, nebude budoucnosti ani pro bratrství, ani pro přežití lidstva.“ [52] Na druhou stranu nepřestává poukazovat na konkrétní porušení lidské důstojnosti v naší době a vyzývá nás, abychom se probudili k naší odpovědnosti a potřebě se v tomto ohledu angažovat v konkrétním úsilí.

34. Při řešení některých z mnoha závažných porušení lidské důstojnosti se dnes můžeme opřít o učení Druhého vatikánského koncilu, který zdůraznil, že „všechny trestné činy proti samotnému životu, jako je vražda, genocida, potrat, eutanazie a úmyslná sebevražda“, musí být uznány za odporující lidské důstojnosti. [53] Koncil dále potvrdil, že „všechna porušení integrity lidské osoby, jako je mrzačení, fyzické a psychické mučení, nepřiměřený psychologický tlak“, rovněž zasahují do naší důstojnosti. [54] Nakonec odsoudil „všechny trestné činy proti lidské důstojnosti, jako jsou nelidské životní podmínky, svévolné věznění, deportace, otroctví, prostituce, prodej žen a dětí, ponižující pracovní podmínky, kdy se s jednotlivci zachází jako s pouhými nástroji zisku, nikoli jako se svobodnými a zodpovědnými osobami.“ [55] Zde je třeba zmínit i trest smrti, neboť i ten porušuje nezcizitelnou důstojnost každého člověka bez ohledu na okolnosti. [56] V tomto ohledu musíme uznat, že „důrazné odmítnutí trestu smrti ukazuje, do jaké míry je možné uznat nezcizitelnou důstojnost každé lidské bytosti a akceptovat, že má v tomto vesmíru své místo. Pokud tuto důstojnost neupírám těm nejhorším zločincům, neupírám ji nikomu. Dám každému možnost sdílet se mnou tuto planetu, navzdory všem našim rozdílům.“ [57] Je také vhodné znovu zdůraznit důstojnost těch, kteří jsou uvězněni a často musí žít v nedůstojných podmínkách. Nakonec je třeba konstatovat, že – i když se někdo dopustil závažných trestných činů – praktikování mučení zcela odporuje důstojnosti, která je vlastní každé lidské bytosti.

35. I když si nečiní nárok na vyčerpávající výčet, následující odstavce upozorňují na některá závažná porušení lidské důstojnosti, která jsou obzvláště relevantní.

Drama chudoby

36. Jedním z jevů, které významně přispívají k popírání důstojnosti tolika lidských bytostí, je extrémní chudoba, která je spojena s nerovnoměrným rozdělením bohatství. Jak zdůraznil papež Jan Pavel II.: „Jedna z největších nespravedlností v současném světě spočívá právě v tomto: těch, kteří vlastní mnoho, je relativně málo a těch, kteří nemají téměř nic, je mnoho. Je to nespravedlnost špatného rozdělení statků a služeb původně určených pro všechny.“ [58] Navíc by bylo zavádějící povrchně rozlišovat mezi „bohatými“ a „chudými“ zeměmi, neboť Benedikt XVI. uznal, že „světové bohatství v absolutních číslech roste, ale nerovnosti se zvyšují. V bohatých zemích nové sektory společnosti podléhají chudobě a vznikají nové formy chudoby. V chudších oblastech se některé skupiny těší jakémusi „superrozvoji“ marnotratného a konzumního druhu, což tvoří nepřijatelný kontrast s probíhajícími situacemi dehumanizující deprivace.“ „,Skandál do očí bijících nerovností“ pokračuje,“ [59] kde je důstojnost chudých dvojnásobně upírána kvůli nedostatku zdrojů dostupných k uspokojení jejich základních potřeb a lhostejnosti, kterou k nim projevují jejich sousedé.

37. Spolu s papežem Františkem je tedy třeba dojít k závěru, že „bohatství se zvýšilo, ale spolu s nerovnostmi, což má za následek, že ‚vznikají nové formy chudoby‘. Tvrzení, že moderní svět chudobu snížil, je učiněno měřením chudoby kritérii z minulosti, která neodpovídají současné realitě.“ [60] V důsledku toho může chudoba „nabývat různých podob, jako je posedlost snižováním nákladů na pracovní sílu bez ohledu na její závažné důsledky, protože nezaměstnanost, kterou přímo generuje, vede k rozšiřování chudoby.“ [61] Mezi těmito „ničivými účinky impéria peněz“ [62] je třeba uznat, že „neexistuje horší chudoba než ta, která bere práci a důstojnost práce.“ [63] Navíc, pokud se někteří lidé narodí do země nebo rodiny, kde mají méně příležitostí k rozvoji, měli bychom uznat, že to je v rozporu s jejich důstojností, která je stejnou důstojností jako důstojnost těch, kteří se narodili do bohaté rodiny nebo země. Za tuto výraznou nerovnost jsme všichni zodpovědní, i když v různé míře.

Válka

38. Další tragédií, která popírá lidskou důstojnost, a to jak v minulosti, tak i dnes, je válka: „Válka, teroristické útoky, rasové či náboženské pronásledování a mnoho dalších urážek lidské důstojnosti [...] ‚se staly tak běžnými, že představují skutečnou ‚třetí světovou válku‘ vedenou po částech.““ [64] Se svou stopou zkázy a utrpení válka útočí na lidskou důstojnost jak v krátkodobém, tak i dlouhodobém horizontu: „Ačkoli znovu potvrzujeme nezcizitelné právo na sebeobranu a odpovědnost chránit ty, jejichž životy jsou ohroženy, musíme uznat, že válka je vždy ‚porážkou lidstva‘. Žádná válka nestojí za slzy matky, která viděla své dítě zmrzačené nebo zabitě; žádná válka nestojí za ztrátu života byť jen jedné lidské bytosti, posvátné bytosti stvořené k obrazu a podobě Stvořitele; žádná válka nestojí za otravu našeho společného domova; a žádná válka nestojí za zoufalství těch, kteří jsou nuceni opustit svou vlast a jsou z jednoho okamžiku na druhý zbaveni svého domova a všech rodinných, přátelských, sociálních a kulturních vazeb, které se budovaly, někdy po generace.“ [65] Všechny války, už jen tím, že jsou v rozporu s lidskou důstojností, jsou „konflikty, které problémy nevyřeší, ale pouze je prohloubí“. [66] Tento bod je ještě důležitější v naší době, kdy se stalo běžnou praxí, že tolik nevinných civilistů hyne za hranicemi bojiště.

39. Proto i dnes církev nemůže jinak, než aby si osvojila slova papežů, kteří opakují spolu s papežem svatým Pavlem VI.: „*jamais plus la guerre, jamais plus la guerre!*“ [„nikdy více válka, nikdy více válka!“]. [67] Navíc spolu s papežem svatým Janem Pavlem II. církev naléhá „ve jménu Boha i ve jménu člověka: Nezábíjejte! Nepřipravujte ničení a vyhlazení pro lidi! Myslete na své bratry a sestry, kteří trpí hladem a bídou! Respektujte důstojnost a svobodu každého!“ [68] Stejně jako kdykoli předtím je to volání církve a celého lidstva. Papež František to zdůrazňuje slovy: „Už nemůžeme považovat válku za řešení, protože její rizika budou pravděpodobně vždy větší než její předpokládané výhody. Vzhledem k tomu je dnes velmi obtížné odvolávat se na racionální kritéria vypracovaná v dřívějších stoletích, abychom hovořili o možnosti ‚spravedlivé války‘. Už nikdy více válka!“ [69] Protože lidstvo se často vrací ke stejným chybám minulosti, „aby se mír stal skutečností, musíme se odklonit od logiky legitimacy války.“ [70] Úzký vztah mezi vírou a lidskou důstojností znamená, že by bylo protimluvem, kdyby válka byla založena na náboženském přesvědčení: „Ten, kdo vyzývá Boží jméno k ospravedlnění terorismu, násilí a války, nekráčí Boží cestou. Válka ve jménu náboženství se stává válkou proti samotnému náboženství.“ [71]

Útrapy migrantů

40. Migranti patří mezi první oběti mnoha forem chudoby. Nejenže je jim v jejich domovských zemích upírána důstojnost, [72] ale jsou ohroženy i jejich životy, protože již nemají prostředky na založení rodiny, práci nebo na to, aby se užívali. [73] Jakmile dorazí do zemí, které by je měly být schopny přijmout, „nejsou migranti vnímáni jako osoby s právem, které mají stejně jako ostatní právo podílet se na životě společnosti, a zapomíná se, že mají stejnou vnitřní důstojnost jako kdokoli jiný. [...] Nikdo nikdy otevřeně nepopře, že jsou lidskými bytostmi; přesto v praxi můžeme svými rozhodnutími a způsobem, jakým s nimi zacházíme, ukázat, že je považujeme za méně hodnotné, méně důležité, méně lidské.“ [74] Proto je naléhavé si připomenout, že „každý migrant je lidská osoba, která jako taková má základní, nezcizitelná práva, která musí být respektována každým a za každých okolností.“ [75] Přijímání migrantů je důležitým a smysluplným způsobem, jak bránit „nezcizitelnou důstojnost každé lidské osoby bez ohledu na původ, rasu nebo náboženství.“ [76]

Obchodování s lidmi

41. Obchodování s lidmi je třeba také považovat za závažné porušení lidské důstojnosti. [77] I když se nejedná o nový jev, před našima očima nabyt tragických rozměrů, a proto jej papež František odsoudil obzvláště důrazně: „Znovu zde potvrzuji, že ‚obchod s lidmi‘ je ohavná činnost, ostuda našich společností, které se prohlašují za civilizované! Vykořisťovatelé i klienti na všech úrovních by si měli vážně zpytovat svědomí jak v první osobě, tak před Bohem! Církev dnes obnovuje svou naléhavou výzvu, aby důstojnost a ústřední postavení každého jednotlivce byly vždy chráněny s respektem k základním právům, jak zdůrazňuje její sociální učení. Žádá, aby tato práva byla skutečně rozšířena na miliony mužů a žen na všech kontinentech, ať už jsou kdekoli uznávána. Ve světě, kde se tolik mluví o právech, jak často je lidská důstojnost ve skutečnosti pošlapávána! Ve světě, kde se tolik mluví o právech, se zdá, že jediná věc, která má nějaká práva, jsou peníze.“ [78]

42. Z těchto důvodů nesmí církev a lidstvo přestat bojovat proti takovým jevům, jako je „obchod s lidskými orgány a tkáněmi, sexuální vykořisťování chlapců a dívek, otrocká práce, včetně prostituce, obchod s drogami a zbraněmi, terorismus a mezinárodní organizovaný zločin. Rozsah těchto situací a jejich daň na nevinných životech je takový, že se musíme vyhnout každému pokušení upadnout do deklarativního nominalismu, který by utišil naše svědomí. Musíme zajistit, aby naše instituce byly skutečně účinné v boji proti všem těmto metlám.“ [79] Tváří v tvář tomuto rozmanitému a brutálnímu popírání lidské důstojnosti si musíme být stále více vědomi toho, že „obchod s lidmi je zločinem proti lidskosti“. [80] V podstatě popírá lidskou důstojnost nejméně dvěma způsoby: „Obchod s lidmi hluboce znetvořuje lidskost oběti, uráží její svobodu a důstojnost. Zároveň však dehumanizuje ty, kdo ho páchají.“ [81]

Sexuální zneužívání

43. Hluboká důstojnost, která je lidským bytostem vlastní v celém jejich duševním i tělesném rozsahu, nám také umožňuje pochopit, proč veškeré sexuální zneužívání zanechává hluboké jizvy v srdcích těch, kteří jej trpí. Ti, kdo trpí sexuálním zneužíváním, skutečně zažívají skutečné rány ve své lidské důstojnosti. Jsou to „utrpení, která mohou trvat celý život a která nelze napravit žádným pokáním. Tento jev je ve společnosti rozšířený a postihuje i církev a představuje vážnou překážku jejího poslání.“ [82] Z toho pramení neustálé úsilí církve o ukončení všech druhů zneužívání, počínaje zevnitř.

Násilí páchané na ženách

44. Násilí páchané na ženách je globální skandál, který získává stále větší uznání. Zatímco rovná důstojnost žen může být uznána slovy, nerovnosti mezi ženami a muži v některých zemích zůstávají velmi závažné. I v nejrozvinutějších a nejdemokratičtějších zemích konkrétní společenská realita svědčí o tom, že ženám se často nedostává stejné důstojnosti jako mužům. Papež František to zdůraznil, když prohlásil, že „organizace společností na celém světě stále zdaleka jasně neodráží, že ženy mají stejnou důstojnost a stejná práva jako muži. Jednu věc říkáme slovy, ale naše rozhodnutí a realita vyprávějí jiný příběh. Vskutku, ‚dvojnásobně chudé jsou ty ženy, které snášejí situace vyloučení, špatného zacházení a násilí, protože jsou často méně schopny hájit svá práva.“ [83]

45. Papež sv. Jan Pavel II. uznal, že „je třeba udělat ještě mnoho, aby se zabránilo diskriminaci těch, které se rozhodly být manželkami a matkami. [...] [N]aléhavě je třeba dosáhnout *skutečné rovnosti* ve všech oblastech: stejné odměny za stejnou práci, ochrany pracujících matek, spravedlivého přístupu k

kariéernímu postupu, rovnosti manželů s ohledem na rodinná práva a uznání všeho, co je součástí práv a povinností občanů v demokratickém státě.“ [84] Nerovnosti v těchto oblastech jsou skutečně také různými formami násilí. Připomněl také, že „nastal čas důrazně odsoudit druhy *sexuálního násilí*, jejichž cílem jsou často ženy, a přijmout zákony, které je před takovým násilím účinně chrání. Nemůžeme také ve jménu úcty k lidské osobě neodsoudit rozšířenou hedonistickou a komerční kulturu, která podporuje systematické zneužívání sexuality a kazí i velmi mladé dívky, aby nechaly své tělo využívat k zisku.“ [85] Mezi formami násilí páchaného na ženách, jak můžeme nezmínit nucené potraty, které postihují matku i dítě, často k uspokojení sobectví mužů? A jak bychom se také nemohli zmínit o praktikování polygamie? Jak nám připomíná *Katechismus katolické církve*, polygamie je v rozporu s rovnou důstojností žen a mužů; je také „v rozporu s manželskou láskou, která je nerozdělená a výlučná.“ [86]

46. V této úvaze o násilí páchaném na ženách nelze dostatečně odsoudit fenomén vraždění žen. V této oblasti musí mít celé mezinárodní společenství koordinované a konkrétní nasazení, jak zopakoval papež František: „Naše láska k Marii nám musí pomáhat cítit uznání a vděčnost za ženy, za naše matky a babičky, které jsou baštou života v našich městech. Téměř vždy v tichosti nesou život vpřed. Je to ticho a síla naděje. Děkuji vám za vaše svědectví. [...] Ale když myslím na naše matky a babičky, chci vás pozvat k boji proti metle, která postihuje náš americký kontinent: četné případy zabití žen. A mnohé situace násilí, které jsou zamlčovány za tolika zdmi. Žádám vás, abyste bojovaly proti tomuto zdroji utrpení tím, že budete volat po legislativě a kultuře, která odmítá každou formu násilí.“ [87]

Potrat

47. Církev nám soustavně připomíná, že „důstojnost každé lidské bytosti má vnitřní charakter a platí od okamžiku početí až do přirozené smrti. Právě potvrzení takové důstojnosti je nezbytným předpokladem pro ochranu osobní a společenské existence a také nezbytnou podmínkou pro uskutečnění bratrství a společenského přátelství mezi všemi národy země.“ [88] Vzhledem k nehmotné hodnotě lidského života se učitelský úřad církve vždy vyjadřoval proti potratům. V tomto ohledu papež svatý Jan Pavel II. píše: „Mezi všemi zločiny, které lze spáchat proti životu, má vynucený potrat rysy, které ho činí obzvláště závažným a odsouzenímhodným. [...] Dnes se však ve svědomí mnoha lidí vnímání jeho závažnosti postupně zatemňuje. Přijetí potratů v povědomí veřejnosti, v chování a dokonce i v samotném právu je výmluvným znamením extrémně nebezpečné krize morálního smyslu, který se stává stále méně schopným rozlišovat mezi dobrem a zlem, a to i tehdy, když je v sázce základní právo na život. Vzhledem k tak vážné situaci potřebujeme nyní více než kdy jindy odvahy podívat se pravdě do očí a nazývat věci pravými jmény, aniž bychom se poddávali pohodlným kompromisům nebo pokušení sebeklamu. V tomto ohledu je výtku Proroka velmi přímočará: ‚Běda těm, kdo zlu říkají dobré a dobru zlé, kdo kladou tmou za světlo a světlo za tmou‘ (Iz 5,20). Zejména v případě potratů se hojně používá nejednoznačná terminologie, jako je ‚přerušování těhotenství‘, která má tendenci skrývat... skutečnou podstatu potratu a zmírnit jeho závažnost ve veřejném mínění. Možná je tento jazykový jev sám o sobě příznakem neklidu svědomí. Žádné slovo však nemá moc změnit realitu věcí: *vynucený potrat je úmyslné a přímé zabití lidské bytosti v počáteční fázi její existence, od početí až po narození, ať už jakýmkoli prostředky*.“ [89] Nenarozené děti jsou tedy „nejbezbrannější a nejnevinnější z nás. V dnešní době se vynakládá úsilí, aby se jim upírala lidská důstojnost a dělalo se s nimi, co se zlíbí, berou se jim životy a vydávají se zákony, které brání komukoli v tom stát v cestě.“ [90] Proto je třeba i v naší době s veškerou důrazností a jasností prohlásit, že „tato obrana nenarozeného života je úzce spjata s obranou každého dalšího lidského práva. Zahrnuje přesvědčení, že lidská bytost je vždy posvátná a nedotknutelná, v jakékoli situaci a v každé fázi vývoje. Lidské bytosti jsou samy o sobě cílem a nikdy nejsou prostředkem k řešení jiných problémů. Jakmile toto přesvědčení zmizí, zmizí i pevné a trvalé základy pro obranu lidských práv, které by vždy podléhaly pomíjivým rozmarům mocných. Pouhý rozum stačí k uznání nedotknutelné hodnoty každého jednotlivého lidského života, ale pokud se na tuto problematiku podíváme také z hlediska víry, ‚každé porušení osobní důstojnosti lidské bytosti volá po pomstě k Bohu a je urážkou Stvořitele jednotlivce.““ [91] V této souvislosti stojí za to připomenout velkorysé a odvážné nasazení svaté Terezie z Kalkaty na obranu každého počatého člověka.

Náhradní mateřství

48. Církev se také staví proti praxi náhradního mateřství, skrze kterou se z nesmírně cenného dítěte stává pouhý objekt. V tomto bodě mají slova papeže Františka jedinečnou jasnost: „Cesta k míru vyžaduje úctu k životu, ke každému lidskému životu, počínaje životem nenarozeného dítěte v matčině lůně, který nelze

potlačit ani z něj udělat předmět obchodování. V tomto ohledu považuji za odsouzeníhodnou praxi tzv. náhradního mateřství, které představuje vážné porušení důstojnosti ženy a dítěte, založené na zneužívání materiálních potřeb matky. Dítě je vždy dar a nikdy není základem obchodní smlouvy. Proto vyjadřuji naději, že mezinárodní společenství vynaloží úsilí na univerzální zákaz této praxe.“ [92]

49. V první řadě praxe náhradního mateřství porušuje důstojnost dítěte. Každé dítě má totiž nehmotnou důstojnost, která se jasně projevuje – byť jedinečným a odlišným způsobem – v každé fázi jeho života: od okamžiku početí, narození, růstu jako chlapec nebo dívka až po dospívání. Díky této nezcizitelné důstojnosti má dítě právo na plně lidský (a nikoli uměle vyvolaný) původ a na dar života, který projevuje důstojnost dárce i příjemce. Uznání důstojnosti lidské osoby navíc zahrnuje také uznání všech rozměrů důstojnosti manželského svazku a lidského plození. Vzhledem k tomu nelze legitimní touhu mít dítě přeměnit na „právo na dítě“, které nerespektuje důstojnost tohoto dítěte jako příjemce daru života. [93]

50. Náhradní mateřství také porušuje důstojnost ženy, ať už je k němu donucena, nebo se mu podrobí svobodně. V této praxi je totiž žena odloučena od dítěte, které v ní roste, a stává se pouhým prostředkem podřízeným svévolnému zisku nebo touze druhých. To je v každém ohledu v rozporu se základní důstojností každé lidské bytosti a s právem každého člověka být vždy uznáván individuálně a nikdy ne jako nástroj pro druhého.

Eutanazie a asistovaná sebevražda

51. Existuje zvláštní případ porušování lidské důstojnosti, který je tišší, ale rychle se prosazuje. Je jedinečný v tom, jak využívá mylné chápání lidské důstojnosti k tomu, aby obrátil koncept důstojnosti proti samotnému životu. Tento zmatek je dnes obzvláště patrný v diskusích o eutanazii. Například zákony povolující eutanazii nebo asistovanou sebevraždu se někdy nazývají „akty smrti s důstojností“. S tím souvisí i rozšířená představa, že eutanazie nebo asistovaná sebevražda je nějakým způsobem v souladu s respektem k důstojnosti lidské osoby. V reakci na to je však třeba důrazně zdůraznit, že utrpení nezpůsobuje, že nemocní ztrácejí svou důstojnost, která je jim ze své podstaty a nezcizitelně vlastní. Utrpení se naopak může stát příležitostí k posílení pout vzájemné sounáležitosti a k většímu uvědomění si drahocenné hodnoty každého člověka pro celou lidskou rodinu.

52. Důstojnost kriticky nebo terminálně nemocných si jistě žádá veškeré vhodné a nezbytné úsilí ke zmírnění jejich utrpení prostřednictvím vhodné paliativní péče a vyhýbáním se agresivní léčbě nebo nepřiměřeným lékařským zákrokům. Tento přístup odpovídá „trvalé odpovědnosti za oceňování potřeb nemocného: potřeb péče, úlevy od bolesti a citových a duchovních potřeb“. [94] Úsilí tohoto druhu se však zcela liší – a je dokonce v rozporu – s rozhodnutím ukončit vlastní život nebo život jiné osoby, která je zatížena utrpením. I ve svém bolestném stavu nese lidský život důstojnost, kterou je třeba vždy zachovávat, kterou nelze nikdy ztratit a která vyžaduje bezpodmínečnou úctu. Neexistují totiž žádné okolnosti, za kterých by lidský život přestal být důstojný a mohl by být v důsledku toho ukončen: „Každý život má pro každého stejnou hodnotu a důstojnost: úcta k životu druhého je stejná jako úcta k vlastnímu životu.“ [95] Pomoc sebevražedné osobě při složení vlastního života je tedy objektivním přestupkem proti důstojnosti osoby, která o to žádá, i když by se tím splnilo její přání: „Musíme lidi doprovázet na cestě ke smrti, ale nesmíme smrt vyvolávat ani usnadňovat žádnou formu sebevraždy. Pamatujte, že právo na péči a léčbu pro všechny musí být vždy upřednostňováno, aby ti nejslabší, zejména starší a nemocní, nebyli nikdy odmítnuti. Život je právo, nikoli smrt, které musí být vítáno, nikoli udělováno. A tato etická zásada se týká všech, nejen křesťanů nebo věřících.“ [96] Jak již bylo zmíněno výše, důstojnost každého člověka, bez ohledu na to, jak slabý nebo zatížený utrpením je, implikuje důstojnost nás všech.

Marginalizace lidí se zdravotním postižením

53. Jedním z kritérií pro ověření, zda je důstojnosti každého jednotlivce ve společnosti věnována skutečná pozornost, je pomoc poskytovaná nejvíce znevýhodněným. Naše doba bohužel není takovou péčí známá; spíše se stále více vnucuje „kultura odhazování“. [97] Aby se tomuto trendu čelilo, zasluhuje si zvláštní pozornost a zájem situace těch, kteří trpí fyzickými nebo duševními omezeními. Takové stavy akutní zranitelnosti [98] – které se prominentně objevují v evangeliích – vyvolávají všeobecné otázky o tom, co znamená být lidskou osobou, zejména počínaje stavem postižení nebo postižení. Otázka lidské nedokonalosti má také jasné sociokulturní důsledky, protože některé kultury mají tendenci marginalizovat nebo dokonce utlačovat osoby s postižením a zacházet s nimi jako s „vyvrhely“. Pravdou však je, že

každá lidská bytost, bez ohledu na svou zranitelnost, získává svou důstojnost pouze z toho, že je Bohem chtěna a milována. Proto je třeba vynaložit veškeré úsilí na podporu začlenění a aktivní účasti těch, kteří jsou postiženi křehkostí nebo postižením, v životě společnosti a církve. [99]

54. V širší perspektivě je třeba si uvědomit, že „tato láska, která je duchovním srdcem politiky, je vždy přednostní láskou projevovanou těm, kteří ji nejvíce potřebují; je základem všeho, co v jejich prospěch děláme. [...] „Péče o potřebné vyžaduje sílu a něhu, úsilí a štědrost uprostřed funkcionalistického a privatizovaného smýšlení, které neodvratně vede ke ‚kulturě vyhazování‘ [...]. Zahrnuje to převzetí odpovědnosti za přítomnost s jejími situacemi naprosté marginalizace a úzkosti a schopnost propůjčit jí důstojnost.“ Bude také inspirovat intenzivní úsilí o zajištění toho, aby „bylo učiněno vše pro ochranu postavení a důstojnosti lidské osoby.“ [100]

Genderová teorie

55. Církev si přeje především „znovu potvrdit, že každý člověk bez ohledu na sexuální orientaci by měl být respektován v jeho důstojnosti a měl by být s ním zacházeno s ohledem, přičemž je třeba se pečlivě vyhýbat ‚každému náznaku nespravedlivé diskriminace‘, zejména jakékoli formě agrese a násilí.“ [101] Z tohoto důvodu je třeba odsoudit jako odporující lidské důstojnosti skutečnost, že na některých místech je mnoho lidí vězněno, mučeno, a dokonce zbaveno dobra života pouze kvůli své sexuální orientaci.

56. Církev zároveň zdůrazňuje jednoznačně kritické otázky, které se v genderové teorii vyskytují. Papež František nám v tomto bodě připomněl, že „cesta k míru vyžaduje respektování lidských práv, v souladu s jednoduchou, ale jasnou formulací obsaženou ve Všeobecné deklaraci lidských práv, jejíž sedmdesáté páté výročí jsme nedávno oslavili. Tyto principy jsou samozřejmé a všeobecně přijímané. Bohužel v posledních desetiletích došlo k pokusům o zavedení nových práv, která nejsou ani plně v souladu s těmi původně definovanými, ani vždy přijatelná. Vedla k případům ideologické kolonizace, v níž hraje genderová teorie ústřední roli; ta druhá je extrémně nebezpečná, protože ruší rozdíly ve svém nároku na rovné zacházení se všemi.“ [102]

57. Pokud jde o genderovou teorii, jejíž vědecká soudržnost je předmětem značných debat mezi odborníky, církev připomíná, že lidský život ve všech svých dimenzích, fyzických i duchovních, je darem od Boha. Tento dar je třeba přijmout s vděčností a dát ho do služby dobru. Touha po osobním sebeurčení, jak ji předepisuje genderová teorie, bez ohledu na tuto základní pravdu, že lidský život je dar, se rovná ústupku odvěkému pokušení dělat ze sebe Boha a vstupovat do soutěže s pravým Bohem lásky, který nám byl zjeven v evangeliu.

58. Dalším prominentním aspektem genderové teorie je, že se snaží popřít největší možný rozdíl, který existuje mezi živými bytostmi: rozdíl pohlavní. Tento základní rozdíl není jen největším představitelným rozdílem, ale je také tím nejkrásnějším a nejmocnějším z nich. V mužsko-ženském páru dosahuje tento rozdíl nejúžasnější reciprocity. Stává se tak zdrojem onoho zázraku, který nás nikdy nepřestane překvapovat: příchodu nových lidských bytostí na svět.

59. V tomto smyslu je úcta k vlastnímu tělu i tělu druhých klíčová vzhledem k šíření nároků na nová práva, které prosazuje genderová teorie. Tato ideologie „představuje společnost bez sexuálních rozdílů, a tím eliminuje antropologický základ rodiny.“ [103] Stává se tak nepřijatelným, že „některé ideologie tohoto druhu, které se snaží reagovat na někdy pochopitelné aspirace, se dokáží prosadit jako absolutní a nezpochybnitelné, a dokonce diktují, jak by měly být děti vychovávány. Je třeba zdůraznit, že ‚biologické pohlaví a sociokulturní roli pohlaví (genderu) lze rozlišit, ale nikoli oddělit.“ [104] Proto je třeba odmítnout všechny pokusy zastírat odkaz na neodstranitelný sexuální rozdíl mezi mužem a ženou: „Nemůžeme oddělovat mužské a ženské od Božího stvořitelského díla, které předchází všem našim rozhodnutím a zkušenostem a kde existují biologické prvky, které nelze ignorovat.“ [105] Pouze uznáním a přijetím tohoto rozdílu ve vzájemnosti může každý člověk plně objevit sebe sama, svou důstojnost a svou identitu.

Změna pohlaví

60. Důstojnost těla nelze považovat za podřadnou důstojnosti osoby jako takové. Katechismus *katolické církve* nás výslovně vyzývá k uznání, že „lidské tělo má účast na důstojnosti ‚obrazu Božího‘.“ [106] Tuto pravdu je třeba připomínat, zejména pokud jde o změnu pohlaví, neboť lidé jsou neoddělitelně

složení z těla a duše. V tomto smyslu tělo slouží jako živý kontext, v němž se odvíjí a projevuje nitro duše, a to i prostřednictvím sítě lidských vztahů. Duše i tělo, které tvoří bytost osoby, se podílejí na důstojnosti, která charakterizuje každého člověka. [107] Tělo se navíc na této důstojnosti podílí, protože je obdařeno osobními významy, zejména ve svém pohlavním stavu. [108] Právě v těle se každý člověk poznává jako stvořený jinými a právě skrze svá těla mohou muži a ženy navázat láskyplný vztah schopný plodit další osoby. Papež František učil o nutnosti respektovat přirozený řád lidské osoby a potvrdil, že „stvoření je před námi a musí být přijímáno jako dar. Zároveň jsme povoláni chránit své lidství, a to znamená v první řadě ho přijmout a respektovat ho takové, jaké bylo stvořeno.“ [109] Z toho vyplývá, že jakýkoli zásah do změny pohlaví zpravidla riskuje ohrožení jedinečné důstojnosti, kterou člověk obdržel od okamžiku početí. To nevylučuje možnost, že se osoba s genitálními abnormalitami, které jsou patrné již při narození nebo se objeví později, může rozhodnout pro pomoc zdravotnických pracovníků k vyřešení těchto abnormalit. V tomto případě by však takový lékařský zákrok nepředstavoval změnu pohlaví ve smyslu, jak je zde zamýšleno.

Digitální násilí

61. Ačkoli pokrok digitálních technologií může nabídnout mnoho možností pro podporu lidské důstojnosti, stále více směřuje k vytváření světa, v němž roste vykořisťování, vyloučení a násilí, které sahá až do bodu poškození důstojnosti lidské osoby. Vezměme si například, jak snadno je těmito prostředky ohroženo dobré jméno člověka falešnými zprávami a pomluvami. Papež František v tomto bodě zdůrazňuje, že „není zdravé zaměňovat komunikaci s pouhým virtuálním kontaktem. Digitální prostředí je ve skutečnosti také prostředím osamělosti, manipulace, vykořisťování a násilí, a to až do extrémního případu ‚dark webu‘.“ Digitální média mohou lidi vystavit riziku závislosti, izolace a postupné ztráty kontaktu s konkrétní realitou, což blokuje rozvoj autentických mezilidských vztahů. Prostřednictvím sociálních médií se šíří nové formy násilí, například kyberšikana. Internet je také kanálem pro šíření pornografie a zneužívání osob k sexuálním účelům nebo prostřednictvím hazardních her.“ [110] Paradoxně tak platí, že čím více v této oblasti rostou příležitosti k navazování kontaktů, tím více se lidé v mezilidských vztazích ocitají izolovaní a ochuzení: „Digitální komunikace chce všechno vynést na povrch; životy lidí jsou procešávány, odhalovány a šířeny, často anonymně. Respekt k druhým se rozpadá a i když druhé odmítáme, ignorujeme nebo si je držíme odstup, můžeme bezostyšně nahlížet do každého detailu jejich života.“ [111] Takové tendence představují temnou stránku digitálního pokroku.

62. Z tohoto hlediska, pokud má technologie sloužit lidské důstojnosti a ne jí ubližovat, a pokud má podporovat mír spíše než násilí, pak musí být lidské společenství proaktivní v řešení těchto trendů s ohledem na lidskou důstojnost a podporu dobra: „V dnešním globalizovaném světě ‚médiá nám mohou pomoci cítit se blíže k sobě navzájem, vytvářet pocit jednoty lidské rodiny, což může následně inspirovat solidaritu a seriózní úsilí o zajištění důstojnějšího života pro všechny. [...] Média nám v tom mohou velmi pomoci, zejména v dnešní době, kdy síť lidské komunikace dosáhly nebývalého pokroku. Zejména internet nabízí obrovské možnosti setkávání a solidarity. To je něco skutečně dobrého, dar od Boha.‘ Musíme neustále dbát na to, aby nás současné formy komunikace skutečně vedly k velkorysému setkání s druhými, k upřímnému hledání celé pravdy, ke službě, k blízkosti znevýhodněným a k podpoře společného dobra.“ [112]

Závěr

63. U příležitosti 75. výročí vyhlášení *Všeobecné deklarace lidských práv* (1948) papež František znovu potvrdil, že tento dokument „je jako generální plán, z něhož bylo učiněno mnoho kroků, ale mnoho je stále třeba učinit, a bohužel někdy byly učiněny i kroky zpět. Závazek k lidským právům nikdy nekončí! V tomto ohledu jsem blízko všem, kteří bez pompéznosti, v konkrétním každodenním životě, bojují a osobně platí cenu za obranu práv těch, na kterých nezáleží.“ [113]

64. V tomto duchu církev tímto prohlášením vroucně naléhá na to, aby *úcta k důstojnosti lidské osoby navzdory všem okolnostem* byla kladena do centra úsilí o společné dobro a do centra každého právního systému. Úcta k důstojnosti každého člověka je totiž nezbytným základem pro existenci každé společnosti, která se prohlašuje za založenou na spravedlivém právu, a nikoli na síle moci. Uznání lidské důstojnosti tvoří základ pro dodržování základních lidských práv, která předcházejí a jsou základem veškerého občanského soužití. [114]

65. Každý jednatel i každé lidské společenství je zodpovědné za konkrétní a skutečnou realizaci lidské důstojnosti. Státy zároveň mají povinnost nejen chránit lidskou důstojnost, ale také zaručit podmínky nezbytné pro její rozkvět v rámci integrální podpory lidské osoby: „V politické činnosti bychom měli mít na paměti, že ,bez ohledu na zdání je každý člověk nesmírně svatý a zaslouží si naši lásku a oddanost.““ [\[115\]](#)

66. I dnes, tváří v tvář tolika porušováním lidské důstojnosti, která vážně ohrožují budoucnost lidské rodiny, církve povzbuzuje k prosazování důstojnosti každé lidské osoby bez ohledu na její fyzické, duševní, kulturní, sociální a náboženské charakteristiky. Církev tak činí s nadějí, s důvěrou v moc, která vyvěrá ze zmrtvýchvstalého Krista, jenž plně zjevil integrální důstojnost každého muže a ženy. Tato jistota se stává výzvou ve slovech papeže Františka, adresovaných každému z nás: „Vyzývám všechny na celém světě, aby nezapomněli na tuto důstojnost, která je naše. Nikdo nemá právo nám ji brát.“ [\[116\]](#)

Nejvyšší papež František na audienci udělené níže podepsanému prefektovi Dikasteria pro nauku víry s tajemníkem doktrinní sekce Dikasteria dne 25. března 2024 schválil toto prohlášení , které bylo přijato na řádném zasedání tohoto Dikasteria dne 28. února 2024, a nařídil jeho zveřejnění.

Dáno v Římě, v Dikasteriu pro nauku víry, dne 2. dubna 2024, v den devatenáctého výročí úmrtí papeže svatého Jana Pavla II.

Viktor Manuel Card. Fernández
prefekt

Mons. Armando Matteo,
tajemník doktrinní sekce

Ex Audientia Die 25.03.2024
FRANCISCUS

[\[1\]](#) Jan Pavel II. , *Angelus v katedrále v Osnabrücku* (16. listopadu 1980): *Insegnamenti III/2* (1980), 1232.

[\[2\]](#) František, Apoštolská exhortace *Laudate Deum* (4. října 2023), č. 39: *L'Osservatore Romano* (4. října 2023), III.

[\[3\]](#) V roce 1948 přijala Organizace spojených národů *Všeobecnou deklaraci lidských práv* , která se skládá z třiceti článků. Slovo „důstojnost“ se v ní objevuje pětkrát, na strategických místech: v prvních slovech preambule *a* v první větě *článku jedna* . Tato důstojnost je prohlášena za „vrozenou všem členům lidské rodiny“ (*preambule*) a „všichni lidé se rodí svobodní a rovni v důstojnosti a právech“ (článek 1).

[\[4\]](#) Pokud se zaměříme pouze na moderní dobu, vidíme, jak církev postupně zdůrazňovala důležitost lidské důstojnosti. Toto téma bylo zvláště rozvinuto v encyklice papeže Lva XIII. *Rerum Novarum* (1891), encyklice papeže Pia XI. *Quadragesimo Anno* (1931) a projevu papeže Pia XII. *ke kongresu Italské katolické unie porodních asistentek* (1951). *Druhý vatikánský koncil* poté tuto otázku rozvinul a věnoval jí celý dokument v Deklaraci *Dignitatis Humanae* (1965) a lidskou svobodu probíral v pastorační konstituci *Gaudium et Spes* (1965).

[\[5\]](#) Pavel VI., *Generální audience* (4. září 1968): *Insegnamenti VI* (1968), 886.

[\[6\]](#) Jan Pavel II. , *Projev k třetí generální konferenci latinskoamerického episkopátu* (28. ledna 1979), III.1-2: *Insegnamenti III/I* (1979), 202-203.

[\[7\]](#) Benedikt XVI., *Projev k účastníkům generálního shromáždění Papežské akademie pro život* (13. února 2010): *Insegnamenti VI/I* (2011), 218.

[\[8\]](#) Benedikt XVI., *Projev k účastníkům zasedání Rozvojové banky Rady Evropy* (12. června 2010): *Insegnamenti VI/I* (2011), 912–913.

- [9] František, Apoštolská exhortace *Evangelii gaudium* (24. listopadu 2013), č. 178: AAS 105 (2013), 1094; cituji Jana Pavla II., *Angelus v katedrále v Osnabrücku* (16. listopadu 1980): *Insegnamenti III/2* (1980), 1232.
- [10] Francis, Encyclical Letter *Fratelli Tutti* (3 October 2020), no. 8: AAS 112 (2020), 971.
- [11] *Ibid.*, no. 277: AAS 112 (2020), 1069.
- [12] *Ibid.*, no. 213: AAS 112 (2020), 1045.
- [13] *Ibid.*, no. 213: AAS 112 (2020), 1045; quoting Id., *Message to Participants in the International Conference "Human Rights in the Contemporary World: Achievements, Omissions, Negations"* (10 December 2018): *L'Osservatore Romano*, (10-11 December 2018), 8.
- [14] The 1948 UN Declaration was followed and further elaborated by the 1966 UN *International Covenant on Civil and Political Rights* and the 1975 *Helsinki Final Act of the Conference on Security and Cooperation in Europe*.
- [15] Cf. International Theological Commission, *Dignity and Rights of the Human Person* (1983), Introduction, 3. A compendium of Catholic teaching on human dignity can be found in the *Catechism of the Catholic Church*, in the chapter entitled, "The Dignity of the Human Person," nos. 1700-1876.
- [16] Francis, Encyclical Letter *Fratelli Tutti* (3 October 2020), no. 22: AAS 112 (2020), 976.
- [17] Boethius, *Contra Eutychem et Nestorium*, c. 3: PL 64, 1344: "*persona est rationalis naturae individua substantia.*" Cf. Bonaventure, *In I Sent.*, d. 25, a. 1, q. 2; Thomas Aquinas, *Summa Theologiae* I, q. 29, a. 1, *resp.*
- [18] Since it is not the purpose of this Declaration to draw up an exhaustive treatise on the notion of dignity, for the sake of brevity, only the so-called classical Greek and Roman culture is mentioned here as an example, as the point of reference for early Christian philosophical and theological reflection.
- [19] For example, see Cicero, *De Officiis* I, 105-106: "*Sed pertinet ad omnem officii quaestionem semper in promptu habere, quantum natura hominis pecudibus reliquisque beluis antecedit [...] Atque etiam si considerare volumus, quae sit in natura excellentia et dignitas, intellegemus, quam sit turpe diffluere luxuria et delicate ac molliter vivere quamque honestum parce, continenter, severe, sobrie*" (Id., *Scriptorum Latinorum Bibliotheca Oxoniensis*, ed. M. Winterbottom, Oxford 1994, 43). In English translation: "But it is essential to every inquiry about duty that we keep before our eyes how far superior man is by nature to cattle and other beasts [...] And if we will only bear in mind the superiority and dignity of our nature, we shall realize how wrong it is to abandon ourselves to excess and to live in luxury and voluptuousness, and how right it is to live in thrift, self-denial, simplicity, and sobriety" (Id., *On Duties*, tr. W. Miller, Loeb Classical Library 30, Harvard University Press, Cambridge 1913, 107-109).
- [20] Cf. Paul VI, *Address to the Pilgrimage to the Holy Land: Visit to the Basilica of the Annunciation in Nazareth* (5 January 1964): AAS 56 (1964), 166-170.
- [21] For example, see Clement of Rome, 1 Clem. 33, 4f: PG 1, 273; Theophilus of Antioch, Ad Aut. I, 4: PG 6, 1029; Clement of Alexandria, *Strom.* III, 42, 5-6: PG 8, 1145; *Ibid.*, VI, 72, 2: PG 9, 293; Irenaeus of Lyons, *Adv. Haer.* V, 6, 1: PG 7, 1137-1138; Origen, *De princ.* III, 6, 1: PG 11, 333; Augustine, *De Gen. ad litt.* VI, 12: PL 34, 348; *De Trinitate* XIV, 8, 11: PL 42, 1044-1045.
- [22] Thomas Aquinas, *Summa Theologiae*, I, q. 29, a. 3, *resp.*: «*persona significat id, quod est perfectissimum in tota natura, scilicet subsistens in rationali natura*».
- [23] Cf. Giovanni Pico della Mirandola and his well-known text, *Oratio de Homine Dignitate* (1486).
- [24] For a Jewish thinker, such as E. Levinas (1906-1995), the human being is qualified by his freedom insofar as he discovers himself as infinitely responsible for another human being.

[25] Some great Christian thinkers of the nineteenth and twentieth centuries—such as St. J.H. Newman, Bl. A. Rosmini, J. Maritain, E. Mounier, K. Rahner, H.-U. von Balthasar, and others—have succeeded in proposing a vision of the human person that can validly dialogue with all the currents of thought present in the early twenty-first century, whatever their inspiration, even Postmodernism.

[26] This is why the “*Universal Declaration of Human Rights* [...] implicitly suggests that the source of inalienable human rights is found in the dignity of every human person” (International Theological Commission, *In Search of a Universal Ethics: A New Look at the Natural Law* [2009], no. 115).

[27] Second Vatican Ecumenical Council, Pastoral Constitution *Gaudium et Spes* (7 December 1965), no. 26: *AAS* 58 (1966), 1046. The entire first chapter of the first part of the Pastoral Constitution (nos. 11-22) is devoted to the “Dignity of the Human Person.”

[28] Second Vatican Ecumenical Council, Declaration *Dignitatis Humanae* (7 December 1965), no. 1: *AAS* 58 (1966), 929.

[29] *Ibid.*, no. 2: *AAS* 58 (1966), 931.

[30] Cf. Congregation for the Doctrine of the Faith, Instruction *Dignitas Personae* (8 September 2008), no. 7: *AAS* 100 (2008), 863. Cf. also Irenaeus of Lyons, *Adv. Haer.* V, 16, 2: PG 7, 1167-1168.

[31] Since “by his Incarnation, the Son of God has united himself in a certain way with every man,” the dignity of every man is revealed to us by Christ in its fullness (Second Vatican Ecumenical Council, Pastoral Constitution *Gaudium et Spes* [7 December 1965], no. 22: *AAS* 58 [1966], 1042).

[32] Second Vatican Ecumenical Council, Pastoral Constitution *Gaudium et Spes* (7 December 1965), no. 19: *AAS* 58 (1966), 1038.

[33] John Paul II, Encyclical Letter *Evangelium Vitae* (25 March 1995), no. 38: *AAS* 87 (1995), 443, quoting Irenaeus of Lyons, *Adv. Haer.* IV, 20, 7: PG 7, 1037-1038.

[34] Indeed, Christ has given the baptized a new dignity, that of being “sons of God”: cf. *Catechism of the Catholic Church*, nos. 1213, 1265, 1270, 1279.

[35] Second Vatican Ecumenical Council, Declaration *Dignitatis Humanae* (7 December 1965), no. 9: *AAS* 58 (1966), 935.

[36] Cf. Irenaeus of Lyons, *Adv. Haer.* V, 6, 1. V, 8, 1. V, 16, 2: PG 7, 1136-1138. 1141-1142. 1167-1168; John Damascene, *De fide orth.* 2, 12: PG 94, 917-930.

[37] Benedict XVI, *Address at Westminster Hall* (17 September 2010): *Insegnamenti VI/2* (2011), 240.

[38] Francis, *General Audience* (12 August 2020): *L'Osservatore Romano* (13 August 2020), 8; quoting John Paul II, *Address to the United Nations General Assembly* (2 October 1979), 7 and Id., *Address to the United Nations General Assembly* (5 October 1995), 2.

[39] Cf. Congregation for the Doctrine of the Faith, Instruction *Dignitas Personae* (8 September 2008), no. 8: *AAS* 100 (2008), 863-864.

[40] International Theological Commission, *Religious Freedom for the Good of All* (2019), no. 38.

[41] Cf. Francis, *Address to Members of the Diplomatic Corps Accredited to the Holy See for the Presentation of New Year's Greetings* (8 January 2024): *L'Osservatore Romano* (8 January 2024), 3.

[42] John Paul II, Encyclical Letter *Evangelium Vitae* (25 March 1995), no. 19: *AAS* 87 (1995), 422.

[43] Francis, Encyclical Letter *Laudato Si'* (24 May 2015), no. 69: *AAS* 107 (2015), 875; quoting *Catechism of the Catholic Church*, no. 339.

- [44] Francis, Apostolic Exhortation [Laudate Deum](#) (4 October 2023), no. 67: *L'Osservatore Romano* (4 October 2023), IV.
- [45] *Ibid.*, no. 63: *L'Osservatore Romano* (4 October 2023), IV.
- [46] *Catechism of the Catholic Church*, no. 1730.
- [47] Benedict XVI, [Message for the Celebration of the 44th World Day of Peace](#) (1 January 2011), no. 3: *Insegnamenti VI/2* (2011), 979.
- [48] Pontifical Council for Justice and Peace, [Compendium of the Social Doctrine of the Church](#), no. 137.
- [49] Francis, Encyclical Letter [Fratelli Tutti](#) (3 October 2020), no. 109: *AAS* 112 (2020), 1006.
- [50] Pontifical Council for Justice and Peace, [Compendium of the Social Doctrine of the Church](#), no. 137.
- [51] Francis, [Address to Participants in the World Meeting of Popular Movements](#) (28 October 2014): *AAS* 106 (2014), 858.
- [52] Francis, Encyclical Letter [Fratelli Tutti](#) (3 October 2020), no. 107: *AAS* 112 (2020), 1005-1006.
- [53] Second Vatican Ecumenical Council, Pastoral Constitution [Gaudium et Spes](#) (7 December 1965), no. 27: *AAS* 58 (1966), 1047.
- [54] *Ibid.*
- [55] *Ibid.*
- [56] Cf. *Catechism of the Catholic Church*, no. 2267, and Congregation for the Doctrine of the Faith, [Letter to Bishops Regarding the New Revision of Number 2267 of the Catechism of the Catholic Church on the Death Penalty](#) (1 August 2018), nos. 7-8.
- [57] Francis, Encyclical Letter [Fratelli Tutti](#) (3 October 2020), no. 269: *AAS* 112 (2020), 1065.
- [58] John Paul II, Encyclical Letter [Sollicitudo Rei Socialis](#) (30 December 1987), no. 28: *AAS* 80 (1988), 549.
- [59] Benedict XVI, Encyclical Letter [Caritas in Veritate](#) (29 June 2009), no. 22: *AAS* 101 (2009), 657, quoting Paul VI, Encyclical Letter [Populorum Progressio](#) (26 March 1967), no. 9: *AAS* 59 (1967), 261-262.
- [60] Francis, Encyclical Letter [Fratelli Tutti](#) (3 October 2020), no. 21: *AAS* 112 (2020), 976; quoting Benedict XVI, Encyclical Letter [Caritas in Veritate](#) (29 June 2009), no. 22: *AAS* 101 (2009), 657.
- [61] Francis, Encyclical Letter [Fratelli Tutti](#) (3 October 2020), no. 20: *AAS* 112 (2020), 975-976. Cf. also the “Prayer to the Creator” at the end of this encyclical.
- [62] *Ibid.*, no. 116: *AAS* 112 (2020), 1009; quoting Francis, [Address to Participants in the World Meeting of Popular Movements](#) (28 October 2014): *AAS* 106 (2014), 851-852.
- [63] Francis, Encyclical Letter [Fratelli Tutti](#) (3 October 2020), no. 162: *AAS* 112 (2020), 1025; quoting Francis, [Address to Members of the Diplomatic Corps Accredited to the Holy See](#) (12 January 2015): *AAS* 107 (2015), 165.
- [64] Francis, Encyclical Letter [Fratelli Tutti](#) (3 October 2020), no. 25: *AAS* 112 (2020), 978; quoting Francis, [Message for the 2016 World Day of Peace](#) (1 January 2016): *AAS* 108 (2016), 49.
- [65] Francis, [Message to Participants in the Sixth Edition of the “Forum de Paris sur la Paix”](#) (10 November 2023): *L'Osservatore Romano* (10 November 2023), 7; quoting Id., [General Audience](#) (23 March 2022): *L'Osservatore Romano* (23 March 2022), 3.

- [66] Francis, [Address to the Conference of Parties to the United Nations Framework Convention on Climate Change \(COP 28\)](#) (2 December 2023): *L'Osservatore Romano* (2 December 2023), 2.
- [67] Cf. Paul VI, [Address to the United Nations](#) (4 October 1965): *AAS* 57 (1965), 881.
- [68] John Paul II, Encyclical Letter [Redemptor Hominis](#) (4 March 1979), no. 16: *AAS* 71 (1979), 295.
- [69] Francis, Encyclical Letter [Fratelli Tutti](#) (3 October 2020), no. 258: *AAS* 112 (2020), 1061.
- [70] Francis, [Address to the Security Council of the United Nations](#) (14 June 2023): *L'Osservatore Romano* (15 June 2023), 8.
- [71] Francis, [Address on the World Day of Prayer for Peace](#) (20 September 2016): *L'Osservatore Romano* (22 September 2016), 5.
- [72] Cf. Francis, Encyclical Letter [Fratelli Tutti](#) (3 October 2020), no. 38: *AAS* 112 (2020), 983: “For this reason, ‘there is also a need to reaffirm the right not to emigrate, that is, to remain in one’s homeland’”; quoting Benedict XVI, [Message for the 99th World Day Migrants and Refugees](#) (12 October 2012): *AAS* 104 (2012), 908.
- [73] Cf. Francis, Encyclical Letter [Fratelli Tutti](#) (3 October 2020), no. 38: *AAS* 112 (2020), 982-983.
- [74] *Ibid.*, no. 39: *AAS* 112 (2020), 983.
- [75] Benedict XVI, Encyclical Letter [Caritas in Veritate](#) (29 June 2009), no. 62: *AAS* 101 (2009), 697.
- [76] Francis, Encyclical Letter [Fratelli Tutti](#) (3 October 2020), no. 39: *AAS* 112 (2020), 983.
- [77] We might recall here Pope Paul III’s declaration on the dignity of those people found in the lands of the “New World” in the Bull *Pastorale Officium* (29 May 1537), where the Holy Father established—under penalty of excommunication—that the inhabitants of those territories, “even if outside the bosom of the Church, are not [...] to be deprived, of their freedom or the ownership of their goods, for they are men and, therefore, capable of faith and salvation” («*licet extra gremium Ecclesiae existant, non tamen sua libertate, aut rerum suarum dominio [...] privandos esse, et cum homines, ideoque fidei et salutis capaces sint*»): DH 1495.
- [78] Francis, [Address to Participants in the Plenary of the Pontifical Council for the Pastoral Care of Migrants and Itinerant People](#) (24 May 2013): *AAS* 105 (2013), 470-471.
- [79] Francis, [Address to the United Nations Organization](#), New York (25 September 2015): *AAS* 107 (2015), 1039.
- [80] Francis, [Address to New Ambassadors Accredited to the Holy See on the Occasion of the Presentation of the Letters of Credence](#) (12 December 2013): *L'Osservatore Romano* (13 December 2013), 8.
- [81] Francis, [Address to Participants in the International Conference on Human Trafficking](#) (11 April 2019): *AAS* 111 (2019), 700.
- [82] [XV Ordinary General Assembly of the Synod of Bishops](#), *Final Document* (27 October 2018), no. 29.
- [83] Francis, Encyclical Letter [Fratelli Tutti](#) (3 October 2020), no. 23: *AAS* 112 (2020), 977, quoting Francis, Apostolic Exhortation [Evangelii Gaudium](#) (24 November 2013), no. 212: *AAS* 105 (2013), 1108.
- [84] John Paul II, [Letter to Women](#) (29 June 1995), no. 4: *Insegnamenti XVIII/1* (1997), 1874.
- [85] *Ibid.*, no. 5: *Insegnamenti XVIII/1* (1997), 1875.
- [86] *Catechism of the Catholic Church*, no. 1645.

- [87] Francis, [*Address on the Occasion of the Marian Celebration – Our Lady of the Gate*](#) (20 January 2018): *AAS* 110 (2018), 329.
- [88] Francis, [*Address to the Participants in the Plenary Assembly of the Congregation for the Doctrine of the Faith*](#) (21 January 2022): *L'Osservatore Romano* (21 January 2022), 8.
- [89] John Paul II, Encyclical Letter [*Evangelium Vitae*](#) (25 March 1995), no. 58: *AAS* 87 (1995) 466-467. On the subject of the respect due to human embryos, see Congregation for the Doctrine of the Faith, Instruction [*Donum Vitae*](#) (22 February 1987): “The practice of keeping alive human embryos *in vivo* or *in vitro* for experimental or commercial purposes is totally opposed to human dignity” (I, 4): *AAS* 80 (1988), 82.
- [90] Francis, Apostolic Exhortation [*Evangelii Gaudium*](#) (24 November 2013), no. 213: *AAS* 105 (2013), 1108.
- [91] *Ibid.*
- [92] Francis, [*Address to Members of the Diplomatic Corps Accredited to the Holy See*](#) (8 January 2024): *L'Osservatore Romano* (8 January 2024), 3.
- [93] Cf. Congregation for the Doctrine of the Faith, Instruction [*Dignitas Personae*](#) (8 September 2008), no. 16: *AAS* 100 (2008), 868-869. All these aspects are recalled in the then-Congregation’s Instruction [*Donum Vitae*](#) (22 February 1987): *AAS* 80 (1988), 71-102.
- [94] Congregation for the Doctrine of the Faith, Letter [*Samaritanus Bonus*](#) (14 July 2020), V, no. 4: *AAS* 112 (2020), 925.
- [95] Cf. *Ibid.*, V, no. 1: *AAS* 112 (2020), 919.
- [96] Francis, [*General Audience*](#) (9 February 2022): *L'Osservatore Romano* (9 February 2022), 3.
- [97] See especially Francis, Encyclical Letter [*Fratelli Tutti*](#) (3 October 2020), nos. 18-21: *AAS* 112 (2020), 975-976: “A ‘Throwaway’ World.” No. 188 of the same Encyclical goes so far as to identify a “throwaway culture.”
- [98] Cf. Francis, [*Address to Participants in the Conference Organized by the Pontifical Council for Promoting the New Evangelization*](#) (21 October 2017): *L'Osservatore Romano* (22 October 2017), 8: “Vulnerability is intrinsic to the essential nature of the human person.”
- [99] Cf. Francis, [*Message for the International Day of Persons with Disabilities*](#) (3 December 2020): *AAS* 112 (2020), 1185-1188.
- [100] Francis, Encyclical Letter [*Fratelli Tutti*](#) (3 October 2020), nos. 187-188: *AAS* 112 (2020), 1035-1036; cf. Id., [*Address to the European Parliament*](#), Strasbourg (25 November 2014): *AAS* 106 (2014), 999, and Id., [*Address at the Meeting with Authorities and the Diplomatic Corps in the Central African Republic*](#), Bangui (29 November 2015): *AAS* 107 (2015), 1320.
- [101] Francis, Post-Synodal Apostolic Exhortation [*Amoris Laetitia*](#) (19 March 2016), no. 250: *AAS* 108 (2016), 412-413; quoting *Catechism of the Catholic Church*, no. 2358.
- [102] Francis, [*Address to Members of the Diplomatic Corps Accredited to the Holy See for the Presentation of New Year’s Greetings*](#) (8 January 2024): *L'Osservatore Romano* (8 January 2024), 3.
- [103] Francis, Apostolic Exhortation [*Amoris Laetitia*](#) (19 March 2016), no. 56: *AAS* 108 (2016), 334.
- [104] *Ibid.*; quoting Fourteenth Ordinary General Assembly of the Synod of Bishops, *Relatio Finalis* (24 October 2015), 58.
- [105] *Ibid.*, no. 286: *AAS* 108 (2016), 425.

[106] *Catechism of the Catholic Church*, no. 364.

[107] This also applies to the respect due to the bodies of the deceased; for example, see Congregation for the Doctrine of the Faith, Instruction *Ad Resurgendum cum Christo* (15 August 2016), no. 3: *AAS* 108 (2016), 1290: “By burying the bodies of the faithful, the Church confirms her faith in the resurrection of the body, and intends to show the great dignity of the human body as an integral part of the human person whose body forms part of their identity.” More generally, see also International Theological Commission, *Current Problems of Eschatology* (1990), no. 5: “People Called to Resurrection.”

[108] Cf. Francis, Encyclical Letter *Laudato Si'* (24 May 2015), no. 155: *AAS* 107 (2015), 909.

[109] Francis, Apostolic Exhortation *Amoris Laetitia* (19 March 2016), no. 56: *AAS* 108 (2016), 344.

[110] Francis, Post-Synodal Apostolic Exhortation *Christus Vivit* (25 March 2019), no. 88: *AAS* 111 (2019), 413, quoting the XV Ordinary General Assembly of the Synod of Bishops, *Final Document* (27 October 2018), no. 23.

[111] František, Encyklika *Fratelli Tutti* (3. října 2020), č. 42: *AAS* 112 (2020), 984.

[112] František, Encyklika *Fratelli tutti* (3. října 2020), č. 205: *AAS* 112 (2020), 1042; cituje tamtéž, *Poselství k 48. Světovému dni sdělovacích prostředků* (24. ledna 2014): *AAS* 106 (2014), 113.

[113] Francis, *Angelus* (10. prosince 2023): *L'Osservatore Romano* (11. prosince 2023), 12.

[114] Srov. Mezinárodní teologická komise, *Propozice o důstojnosti a právech lidské osoby* (1983), č. 2.

[115] František, Encyklika *Fratelli Tutti* (3. října 2020), č. 195: *AAS* 112 (2020), 1038, cit. Id., Apoštolská exhortace *Evangelii gaudium* (24. listopadu 2013), č. 274: *AAS* 105 (2013), 1130.

[116] František, Encyklika *Laudato Si'* (24. května 2015), č. 205: *AAS* 107 (2015), 928.
